

Hallituksen esitys eduskunnalle rekisteröidyn TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttamiseksi ja eräksi muiksi lisäeläkettä koskeviksi muutoksiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi työntekijän eläkelakia, työntekijän eläkelain voimaantulolakia, merimieseläkelakia ja yrittäjän eläkelain voimaantulolakia annettua lakia.

Esityksessä ehdotetaan, että vuoden 2007 alussa kumotun työntekijän eläkelain mukainen niin sanottu rekisteröity TEL-lisäeläkejärjestelmä lakkautettaisiin siten, että 31 päivänä joulukuuta 2016 vielä voimassa olevien TEL-lisäeläkevakuutuksien voimaolo päätetään mainitun päivän lopussa suoraan lain perusteella. Tällöin päättyisi myös lisäeläketurvan karttumisen ja vakuutusmaksuvelvollisuuden. Päätymisajankohtaan mennessä ansaitusta lisäeläkkeestä muodostettaisiin vapaakirja. Työntekijällä säilyisi oikeus saada mainittu vapaakirjaeläke sekä muut rekisteröidyn lisäeläketurvan ja peruseläketurvan mukaiset eläkkeensä lisäeläkevakuutuksen mukaisessa eläkeiässä, jos työsuhde lisäeläketurvan järjestäneeseen työnantajaan jatkuu lisäeläkevakuutuksen mukaiseen vanhuuseläkeikään saakka tai päättyy aikaisintaan neljä kuukautta ennen kyseisen vanhuuseläkeiän täyttämistä. Lisäksi ehdotetaan, että työnantajalla olisi edellä tarkoitettussa lisäeläkevakuutuksen päättämistilanteessa laissa säädetyin edellytyksin mahdollisuus ostaa työntekijöilleen kertamaksulla lisäeläkkeen määrän korotusta.

Rekisteröidyn TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttaminen ei vaikuttaisi maksussa oleviin lisäeläkkeisiin. Se ei myöskään vaikuttaisi työntekijälle lakkauttamisajankohtaan mennessä karttuneen lisäeläkkeen määrään. Tilanteissa, joissa työnantajan järjestämä li-

säeläketurva on työntekijän työsuhteen ehto, työnantajalla ja työntekijällä on mahdollisuus sopia TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttamisen vuoksi työntekijälle karttumatta jäävän lisäeläketurvan korvaamisesta muulla tavoin.

TEL-lisäeläketurvan kustannukset ehdotetaan rahoitettavaksi vuodesta 2017 kokonaisuudessaan vuoden 2007 alussa voimaan tulleiden työntekijän eläkelain ja merimieseläkelain mukaista eläketurvaa toimeenpanevien eläkelaitosten yhteisestä tasausjärjestelmästä. Muutoksella ei olisi juurikaan merkitystä rekisteröidyn lisäeläketurvan rahoitustasapainoon eikä se vaikuttaisi perus- ja lisäeläketurvan kustannussuhteeseen.

Työkyvyttömyyseläkkeenä myönnetyn TEL-lisäeläkkeen vanhuuseläkkeeksi muuttamisen ajankohta ehdotetaan muutettavaksi samaksi kuin se on peruseläketurvassa. Muutokseen sisältyisi kuitenkin osatyökyvyttömyyseläkkeen osalta eräitä poikkeussäännöksiä.

Vuoden 2007 alussa kumotun yrittäjien eläkelain mukainen niin sanottu rekisteröity YEL-lisäeläkejärjestelmä on lakkautettu jo vuoden 2007 alusta siten, että viimeiset jatkuvana voimassa olleet YEL-lisäeläkevakuutukset ovat päättyneet vuoden 2010 lopussa. Yrittäjillä säilytettiin kuitenkin tietyin edellytyksin oikeus vanhuuseläkkeeseen voimassa olleen lisäeläkevakuutuksensa mukaisessa eläkeiässä. Nyt ehdotetaan, että YEL-lisäeläketurvaa toimeenpanevien eläkelaitosten vastuulla olevien YEL-lisäeläketurvan kustannusten rahoitus muutettaisiin kokonaisuudessaan katettavaksi YEL-

eläketurvaa toimeenpanevien eläkelaitosten yhteisestä tasausjärjestelmästä.

Lisäksi YEL-lisäeläketurvaan ehdotetaan tehtäväksi työkyvyttömyyseläkkeen vanhuuseläkkeeksi muuttumisen ajankohtaan vastaavanlaiset muutokset kuin TEL-lisäeläketurvaan.

Esityksen tavoitteena on yksinkertaistaa rekisteröidyn lisäeläketurvan toimeenpanoa ja vakuutustekniikkaa sekä vähentää toimeenpanokustannuksia.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014. TEL-

lisäeläketurvan rahoitusta koskeva muutos tulisi kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2017.

Rekisteröity TEL-lisäeläkejärjestelmä lakaisi siten vuoden 2016 lopussa ja TEL-lisäeläketurvan rahoituksen muutosta koskevia säännöksiä sovellettaisiin vuoden 2017 alusta. YEL-lisäeläketurvan rahoituksen muutosta sekä TEL- ja YEL-lisäeläketurvan työkyvyttömyyseläkkeen vanhuuseläkkeeksi muuttumisen ajankohtaa koskevia säännöksiä sovellettaisiin vuoden 2014 alusta.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	3
YLEISPERUSTELUT	5
1 TAUSTA	5
1.1 Johdanto	5
1.2 Rekisteröidyn lisäeläketurvan rahoitus	7
2 NYKYTILA	8
2.1 Johdanto	8
2.2 TEL-lisäeläkevakuutusten aktiivivakuutuskanta	8
2.3 Maksussa olevien TEL-lisäeläkkeiden suuruus	9
2.4 Kertamaksulla ostettava lisäeläke	10
2.5 Lisäeläketurvan mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen vanhuuseläkkeeksi muuttumisen ajankohta	10
2.6 Rekisteröidyn lisäeläketurvan rahoitus	10
3 EHDOTETUT MUUTOKSET	11
3.1 TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttaminen	11
3.2 Kertamaksulla kustannettava lisäeläke	13
3.3 Lisäeläketurvan mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi samasta ajankohdasta kuin peruseläkkeessä	13
3.4 Rekisteröidyn lisäeläketurvan rahoituksen muutos	14
4 TALOUDELLISET VAIKUTUKSET	15
4.1 Työntekijöiden kannalta	15
4.2 Sukupuolivaikutusten arviointia	16
4.3 Työnantajien kannalta	16
4.4 Yrittäjien kannalta	16
4.5 Eläkejärjestelmän kannalta	16
4.6 Valtiontalouden kannalta	17
5 ASIAN VALMISTELU	18
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	19
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	19
1.1 Työntekijän eläkelain voimaantulolaki	19
1.2 Työntekijän eläkelaki	22
1.3 Merimieseläkelaki	22
1.4 Laki yrittäjän eläkelain voimaantulosta	22
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	23
3 VOIMAANTULO	24
4 SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	25
LAKIEHDOTUKSET	28
1. Laki työntekijän eläkelain voimaantulolain muuttamisesta	28
2. Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta	30
3. Laki merimieseläkelain 160 §:n muuttamisesta	31
4. Laki yrittäjän eläkelain voimaantulosta annetun lain 29 ja 30 §:n muuttamisesta	32

LIITE	34
RINNAKKAISTEKSTIT	34
1. Laki työntekijän eläkelain voimaanpanolain muuttamisesta	34
2. Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta	39
3. Laki merimieseläkelain 160 §:n muuttamisesta	41
4. Laki yrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain 29 ja 30 §:n muuttamisesta	42

YLEISPERUSTELUT

1 Tausta

1.1 Johdanto

Yksityisten alojen lakisääteisen työeläkejärjestelmän alkuvaiheessa peruseläkkeen tavoitetaso jäi useista syistä alhaiseksi ollen alkuaan 42 prosenttia eläkepalkasta. Samanlaisesti monissa ennen työntekijäin eläkelain (395/1961; TEL) voimaantuloa otetuissa yksityisten alojen työskentelyä koskevissa vapaaehtoisissa eläkejärjestelyissä eläkkeen tavoitetaso oli 60 prosenttia. Lisäksi julkisten alojen lakisääteisissä eläkejärjestelmissä eläkkeen tavoitetasona oli 66 prosenttia. Näistä syistä yksityisten alojen lakisääteiseen eläkejärjestelmään katsottiin tarpeelliseksi sisällyttää mahdollisuus järjestää peruseläketurvaa parempi eläketurva vapaaehtoisella rekisteröidyllä lisäeläkejärjestelmällä, jossa lisäeläketurva liittyy kiinteästi lakisääteiseen peruseläketurvaan ja vastaa rakenteeltaan ja eläkkeen saamisen ehtojen osalta suurelta osin peruseläketurvaa.

Rekisteröityä lisäeläkejärjestelmää koskevat säännökset otettiin ensimmäisenä TEL:iin, joka tuli voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1962. Lisäeläkejärjestelmää koskevat säännökset olivat TEL:n 11 §:ssä (*TEL-lisäeläketurva*). Näiden säännösten myötä työnantajalle tuli mahdollisuus sosiaali- ja terveystieteiden tarkemmin määräämin rekisteröimisehdoin järjestää yhden eläkejärjestelmän puitteissa työntekijöilleen sekä perus- että lisäeläketurva. Edellytyksenä tälle oli lisäksi, että työnantaja rekisteröi ottamansa lisäeläkevakuutuksen Eläketurvakeskuksessa. Rekisteröidyn lisäeläkevakuutuksen

avulla työnantaja saattoi tarjota työntekijöilleen lakisääteisen peruseläketurvan asteittaisen voimaantulon vuoksi alhaiseksi jäänyttä peruseläketurvan tasoa paremman eläketurvan.

TEL-lisäeläketurva on ryhmäeläkevakuutusta. Lisäeläketurvaa järjestettäessä henkilöpiiri oli määriteltävä ryhmittäin objektiivisesti siten, että ryhmää ei muodosta nimetty tai muuten yksilöllisesti määritelty henkilö. TEL-lisäeläkejärjestelmän avulla kokonaiseläketurvan taso voitiin nostaa 60—66 prosenttiin. Lisäeläketurvaan voitiin liittää myös 65 ikävuotta alhaisempi eläkeikä, ei kuitenkaan alle 55 vuoden eläkeikää. Lisäeläketurvaan saattoi sisältyä vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen määrällistä lisäeläkettä sekä perhe-eläkkeen lisäeläkettä ja hautausavustus. Lisäksi perhe-eläkkeen saamista koskevia ehtoja oli mahdollista laajentaa siten, että peruseläketurvan mukaisia lesken ikää koskevia rajoituksia ja avioliiton kestoa koskevaa vähimmäisrajoitusta ei sovellettu. Lapseneläkkeen päättymisikää voitiin korottaa lakisääteisestä 18 ikävuodesta joko 21 tai 24 ikävuoteen.

Jos lisäeläketurvaa koskeva vakuutus päättyi tai vakuutuksen piiriin kuuluneen työntekijän työsuhde päättyi ennen lisäeläketurvan mukaista eläkeikää, vakuutuksen tai työsuhteen päättymiseen mennessä ansaitusta lisäeläketurvasta muodostettiin vanhuus-, työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeen vapaakirja, jossa etuus muunnettiin vastaamaan 65 vuoden eläkeikää. Perhe-eläkkeen vapaakirja oli päättymishetkeen mennessä ansaitun eläkkeen suuruinen. Hautausavustuksesta muodostettiin vapaakirja työntekijän jäädessä

vanhuus-, varhennetulle vanhuus- tai osaaikaeläkkeelle ja se oli siihen mennessä ansaitun etuuden suuruinen.

Työnantaja vastasi lisäeläketurvan kustannuksista joko kokonaan tai osittain siten, ettei työntekijän vastuu lisäeläketurvan vakuutusmaksuosuudesta saanut olla yli 50 prosenttia, ellei tästä oltu erikseen sovittu työnantajan ja työntekijöiden kesken. Tilanteessa, jossa työnantaja lopetti rekisteröidyn lisäeläkevakuutuksen tai työntekijän työsuhte päättyy ennen työntekijän lisäeläkevakuutuksen mukaista eläkeikää, työntekijällä oli tietyn edellytyksin oikeus itse jatkaa vakuutustaan. Tällöin työntekijä myös vastasi vakuutusmaksuista kokonaan itse.

Yrittäjien eläkelain (468/1969; YEL) ja maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969; MYEL) tultua voimaan vuoden 1970 alusta myös yrittäjän ja maatalousyrittäjän peruseläkevakuutukseen voitiin liittää rekisteröityä TEL-lisäeläketurvaa vastaavat etuudet. Rekisteröityä YEL- ja MYEL-lisäeläkejärjestelmää koskevat säännökset olivat YEL:n ja MYEL:n 11 §:ssä (*YEL- ja MYEL-lisäeläketurva*).

Yksityisten alojen lakisääteisen eläkejärjestelmän oltua pidempään voimassa ja peruseläketurvan tavoitetasoa korottaneiden muutosten, esimerkiksi vuoden 1975 alusta tapahtunut peruseläketurvan tavoitetason nostaminen 42 prosentista 60 prosenttiin, seurauksena peruseläketurvan taso nousi johtaan lisäeläketurvan tarpeen olennaiseen pienentymiseen ja rekisteröidyn lisäeläkevakuutuskannan supistumiseen. Tämä merkitsi myös rekisteröityjen lisäeläkevakuutuksien maksutulon vastaavaa pienentymistä. Toisaalta työeläkelainsäädäntöön tehdyt muutokset olivat johtaneet myös siihen, että rekisteröidystä lisäeläkejärjestelmästä oli tullut monimutkainen, vaikeasti toimeenpantava ja sen ylläpito oli vakuutuksien määrään nähden kallista. Lisäksi lisäeläkevakuutuksien vakuutusmaksutulot eivät riittäneet lisäeläketurvan kustannusten kattamiseen, vaan kustannusten kattamiseen jouduttiin käyttämään yhä enenevässä määrin eläkelaitosten yhteisesti kustannettavia menoja varten luodun tasausjärjestelmän, johon siirrettiin osa peruseläketurvan ja lisäeläketurvan vakuutusmaksutuloista, varoja. Näistä syistä yksityisten alojen re-

kisteröidyt lisäeläkejärjestelmät katsottiin aiheelliseksi sulkea vuoden 2000 lopussa niin, ettei uusia lisäeläkevakuutuksia voinut ottaa enää vuodesta 2001 alkaen. Sulkemisajan kohtana voimassa olleet lisäeläkevakuutukset saivat kuitenkin jatkua, mutta niihin ei voinut sisällyttää uusia vakuutettuja.

Vuoden 2005 työeläkeuudistuksen yhteydessä rekisteröidyt määrälliset lisäeläkkeet kiinnitettiin vuoden 2004 lopussa euromääräiseen tavoitetasoon. Uudistuksessa lisäeläkkeiden vanhuuseläkeikä jäi ennalleen kun se peruseläketurvan osalta muuttui joustavaksi ollen 63—68 vuotta. Useimmissa lisäeläkevakuutuksissa vanhuuseläkeikä on 65 vuotta, mutta vanhuuseläkeikä voi olla myös tätä alempi, ei kuitenkaan alempi kuin 55 vuotta. Uudistuksessa työntekijöillä ja yrittäjillä säilyi kuitenkin oikeus saada myös peruseläketurvan mukaiset eläkkeensä lisäeläketurvan mukaisessa eläkeiässä. Oikeus koski myös julkisten alojen eläkelakien mukaisia eläkkeitä siten, että eläkkeet voitiin myöntää aikaisintaan 60 vuoden iässä. Kunnallisen eläkelain (549/2003; KuEL) mukainen eläke oli mahdollista saada kuitenkin aikaisintaan 62 vuoden iässä varhennettuna vanhuuseläkkeenä. Lisäksi työntekijän oikeus jatkaa työnantajan aikoinaan ottamaa rekisteröityä lisäeläkevakuutusta poistettiin. Myös perhe-eläkkeen ehtojen laajennukset poistettiin lisäeläkevakuutuksista vuoden 2005 uudistuksessa. Jos lisäeläkevakuutuksen piirissä ollut työntekijä oli kuitenkin uudistuksen voimaan tullessa 1 päivänä tammikuuta 2005 sellaisella vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeellä, johon liittyvässä lisäeläketurvassa oli mukana perhe-eläkkeen ehtojen laajennukset, työntekijän edunsaajilla säilyi oikeus laajennettujen ehtojen mukaiseen perhe-eläkkeeseen. Perhe-eläkkeen ehtojen laajennukset siis poistettiin vuoden 2005 uudistuksen yhteydessä, mutta määrällisen lisäperhe-eläkkeen vakuuttaminen jatkui edelleen.

Vuoden 2007 alusta tulivat voimaan työntekijän eläkelaki (395/2006; TyEL), yrittäjän eläkelaki (1272/2006; YEL) ja maatalousyrittäjän eläkelaki (1280/2006; MYEL) sekä näiden lakien voimaanpanolait (396/2006; TyEL-voimaanpanolaki, 1273/2006; YEL-voimaanpanolaki ja 1281/2006; MYEL-

voimaanpanolaki). Samalla voimassa olleet TEL, YEL ja MYEL kumottiin. Tässä yhteydessä rekisteröityä TEL- ja YEL-lisäeläketurvaa koskevat säännökset siirrettiin TEL-lisäeläketurvan rahoitussäännöksiä lukuun ottamatta TyEL- ja YEL-voimaanpanolakeihin. Samalla rekisteröity YEL-lisäeläkejärjestelmä lakkautettiin siten, että viimeiset YEL-lisäeläkevakuutukset päättyivät vuoden 2010 lopussa. Yrittäjillä säilyi kuitenkin edelleen oikeus vanhuuseläkkeeseen voimassa olleen lisäeläkevakuutuksensa mukaisessa eläkeiässä. Edellytyksenä oli, että yrittäjätoiminta jatkui sanottuun vanhuuseläkeikään tai päättyi aikaisintaan neljä kuukautta ennen sanotun eläkeiän täyttämistä. Jatkuvaan yrittäjätoimintaan liittyvän peruseläketurvan mukaisen eläkkeen yrittäjä voi saada aikaisintaan 60 vuoden iässä.

Vuoden 2007 työeläkeuudistuksen yhteydessä TEL-lisäeläketurvan rahoitusta koskevat säännökset siirrettiin TyEL:iin ja YEL-lisäeläketurvan rahoitussäännökset siirrettiin YEL-voimaanpanolakiin. Koska rekisteröityjä MYEL-lisäeläkevakuutuksia ei tuolloin ollut enää jatkuvina voimassa, MYEL-lisäeläkejärjestelmää koskevia säännöksiä ei ollut tarpeen ottaa uuteen MYEL:iin eikä sen voimaanpanolakiin. Näin ollen MYEL-lisäeläkejärjestelmää koskevien säännösten voimassaolo päättyi vanhan MYEL:n kumoamisen myötä, jolloin myös MYEL-lisäeläkejärjestelmä lakkasi.

1.2 Rekisteröidyn lisäeläketurvan rahoitus

TEL-lisäeläketurvan ovat alusta alkaen kustantaneet joko lisäeläketurvan järjestäneet työnantajat yksin tai lisäeläketurvan järjestäneet työnantajat ja lisäeläketurvan piiriin kuuluneet työntekijät yhdessä lisäeläketurvaa varten perityillä vakuutusmaksuilla. Työntekijöiltä on voitu periä vakuutusmaksua enintään puolet TEL-lisäeläketurvan kokonaisvakuutusmaksusta. Työnantajat ovat olleet eläkelaitoksille vastuussa koko vakuutusmaksun maksamisesta ja he ovat maksaneet vakuutusmaksun myös työntekijöiden puolesta asianomaiseen työeläkevakuutusyhtiöön, eläkekassaan tai eläkesäätiöön.

Työeläkevakuutusyhtiön ja eläkekassan perimän TEL-lisäeläketurvan vakuutusmaksun laskuperusteet ja eläkelaitoksen vastuuvelan laskuperusteet on vahvistettu eläkelaitosten hakemuksesta sosiaali- ja terveysministeriössä. Eläkesäätiöille eläkevastuun laskuperusteet annettiin aluksi sosiaali- ja terveysministeriön määräyksinä ja myöhemmin ne on annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetuksina.

TEL-lisäeläketurvan vuosittaisen vakuutusmaksun taso on määritelty siten, että maksu rahastoituna sijoitustuottoineen vakuutusmatemaattisten periaatteiden mukaan keskimäärin riittää vuoden aikana karttuneen etuuden kustantamiseen indeksikorotuksineen. Vakuutusmaksu on muodostunut rahastoidusta osasta, tasausosasta ja hoitokustannusosasta. Maksun rahastoituvalla osalla on katettu etuuksien rahastoidun osan vuotuisesta lisäyksestä aiheutuvat kustannukset. Tasausmaksu on mitoitettu sen suuruiseksi, että se yhdessä maksun rahastoituvan osan kanssa kattaisi tulevat eläkemenot, esimerkiksi indeksitarkistuksista johtuvat kustannukset. Maksun hoitokustannusosalla on katettu eläkelaitokselle lisäeläketurvan hoitamisesta aiheutuvat kustannukset.

TEL-lisäeläketurvan mukainen vuosittain ansaittu eläke on rahoitettu siten, että eläkettä rahastoidaan eläkevakuutusyhtiön tai eläkekassan vastuuvelkaan tai eläkesäätiön eläkevastuuseen työntekijän työskentelyaikana. Eläkelaitoksen TEL-lisäeläketurvan vastuuvelan ovat muodostaneet vakuutusmaksuvastuu, korvausvastuu ja tasoitusmäärä. TEL-lisäeläketurvaa vakuuttavalle eläkelaitokselle on määrätty lisäeläketurvan laskuperusteissa myös vastuunjakosuure, jonka suuruisella määrällä kyseinen eläkelaitos osallistuu TyEL- ja MEL-eläkelaitosten yhteisiin kustannuksiin TEL-lisäeläketurvan osalta. Vastuunjakosuure on ollut eläkelaitoksen TEL-lisäeläketurvan vakuutusmaksujen tasausosien ja lisäeläkerahastoille laskettavan korkotuoton yhteismäärä.

Eläkelaitos on vastannut TEL-lisäeläketurvasta siltä osin kuin etuus vastaa eläkelaitokselle suoritettuja vakuutusmaksuja tai eläkesäätiön laskettavaa eläkevastuuta. Tämän ylittävä meno on kustannettu TyEL- ja MEL-eläkelaitosten kesken yhteisesti.

Yksityisten alojen eläkejärjestelmässä osa peruseläketurvasta aiheutuvista kustannuksista on jaettu eläkelaitosten yhteisesti kustannettaviksi eläkelaitosten välisen tasausjärjestelmän kautta. Myös osa rekisteröidystä lisäeläketurvasta, kuten muun muassa indeksidonnaisuudesta aiheutuva eläkemeno ja osittain myös maksuvapautusaikana (esimerkiksi työkyvyttömyys- ja työttömyyseläkkeellä oloaika) karttunut lisäeläketurva, on kustannettu tasausjärjestelmän kautta. Näiden lisäeläketurvan eläkemenojen kustantamiseen on käytetty lisäeläkevakuutusmaksuun sisältyvä tasausosa sekä sijoitustuotoista lisäeläkevakuutuksen vastuuvälille saatu laskuperustekorona ja rahastokorona erotusta vastaava tuotto. Vakuutusmaksun tasausosa on pyritty mitoittamaan siten, että edellä mainitut tuotot yhteensä riittävät mainittuihin menoihin. Tasausosaa mitoittaessa on jouduttu tekemään oletuksia muun muassa indeksin ja korkotason kehityksestä vuosikymmeniksi eteenpäin.

Jälkeenpäin tarkasteltuna on osoittautunut, että rekisteröidyn TEL-lisäeläkevakuutuksen vakuutusmaksun tasausosan suuruus on ollut 2000-luvun alkuun saakka ainakin ajoittain alimitoitettu. Tämä johtui siitä, että 1970- ja 1980-luvuilla indeksikehityksen vaihtelu oli suurta ja enimmillään indeksikorotukset olivat niin suuria, ettei sitä 1960- ja 1970-luvuilla vakuutusmaksua määrättäessä osattu ennakoita. Vuoden 2000 alusta tasausmaksuosuuden tasoa korotettiin kuitenkin huomattavasti, josta alkaen laskuperusteiden mukaista lisäeläketurvaa koskevan vakuutusmaksun tasoa on pidetty riittävänä.

Koska TEL-lisäeläketurvan vakuutusmaksun taso oli kuitenkin aikoinaan liian alhainen, tästä on jäänyt vielä vuosikymmeniä jatkuva TyEL- ja MEL-peruseläketurvaan kohdistuva kustannusrasite. Vuodesta 1997 alkaen TEL-lisäeläketurvan eläkemenon kustannuksista on jouduttu kattamaan 60—70 prosenttia TyEL- ja MEL-peruseläketurvan vakuutusmaksuilla ja varoilla TyEL- ja MEL-peruseläketurvan sekä TEL-lisäeläketurvan yhteisen tasausjärjestelmän kautta.

Myös rekisteröidyn YEL-lisäeläketurvan mukaisten eläkkeiden kustannuksia on rahoitettu YEL-eläketurvaa toimeenpanevien eläkelaitosten yhteisestä tasausjärjestelmästä.

YEL-lisäeläketurvaa vakuuttanut eläkelaitos on kustantanut kokonaan YEL-lisäeläkkeen rahastoidusta osasta aiheutuvat kustannukset vastuuvälastaan ja eläkkeen tasausosasta aiheutuvat kustannukset tasausvastuustaan. Eläkelaitosten YEL-lisäeläketurvan tasausvastuut eivät kuitenkaan ole riittäneet eläkkeen tasausosan kustantamiseen kokonaan, joten YEL-lisäeläketurvan kustannuksista osa on tullut YEL-eläketurvaa toimeenpanevien eläkelaitosten yhteisen tasausjärjestelmän kustannettavaksi. Koska YEL:n mukaiset vakuutusmaksut eivät ole riittäneet kattamaan YEL-peruseläkkeistä ja lisäeläkkeistä aiheutuvia kustannuksia, valtio on joutunut kustantamaan puuttuvan osan, sillä lain mukaan valtio suorittaa puuttuvan osan YEL-eläketurvan kustannuksiin. Tätä kautta valtion kustannettavaksi on tullut myös YEL-lisäeläketurvan eläkkeistä aiheutuvia kustannuksia.

2 Nykytila

2.1 Johdanto

Vuoden 2007 eläkeuudistuksen jälkeen rekisteröityä lisäeläkejärjestelmää koskeviin säännöksiin ei ole tehty muutoksia. Näin ollen lisäeläkejärjestelmää koskevat säännökset ovat edelleen voimassa sellaisina kuin ne olivat vuoden 2007 alusta voimaan tulleissa TyEL:ssä ja sen voimaanpanolaissa sekä YEL-voimaanpanolaissa.

Rekisteröityjen TEL-lisäeläkevakuutusten vakuutuskanta on supistunut voimakkaasti viime vuosina ja vakuutettujen ikärakenne on vanhentunut. Vakuutuskanta on pienentynyt eläkkeelle siirtymisten ja työsuhteiden päätymisten seurauksena. Lisäksi vakuutuksia on vuodesta 2001 alkaen korvattu lisääntyvässä määrin vapaaehtoisilla henkivakuutusyhtiöiden ryhmäeläkevakuutuksilla.

2.2 TEL-lisäeläkevakuutusten aktiivivaikutuskanta

Vuoden 2008 lopussa TEL-lisäeläketurvassa oli vakuutettuna noin 15 000 henkilöä. Vakuutettujen lukumäärä on pienentynyt nopeasti, sillä vuoden 2011 lopussa TEL-

lisäeläketurvan piiriin kuului enää noin 10 600 työntekijää. Näistäkin työntekijöistä noin 2 400 henkilölle oli TEL-lisäeläketurvana vakuutettu pelkkä haudausavustus eikä lainkaan määrällistä lisäeläkettä. Suurelle osalle varsinkin nuoremmista työntekijöistä rekisteröidyn lisäeläkevakuutuksen perusteella muodostuu käytännössä vain haudausavustusta, mutta ei lainkaan omaa määrällistä lisäeläkettä.

TEL-lisäeläketurvaa koskevien vuoden 2011 tietojen perusteella Eläketurvakeskuksessa tehtyjen ennusteiden mukaan vuoden 2016 lopussa vakuutettuna olisi noin 2 600 määrällisen lisäeläketurvan piiriin kuuluvaa työntekijää. Jos otetaan huomioon myös pelkän haudausavustuksen piiriin kuuluvat työntekijät, TEL-lisäeläketurvan piiriin kuuluvia olisi ennusteiden mukaan noin 3 400 työntekijää.

Alla on taulukko TEL-lisäeläketurvan vakuutettujen jakautumisesta miehiin ja naisiin vuonna 2011. Taulukossa on kaikki lisäeläkevakuutetut yhteensä ja lisäksi eriteltyinä ne, joilla on vakuutettuna pelkkää haudausavustusta. Taulukon luvuissa ovat mukana ne henkilöt, joilla jokin lisäeläkkeen tavoitteuksista on suurempi kuin 0 euroa.

Lisäeläkevakuutettujen henkilöiden lukumäärä vuonna 2011

Lukumäärä	Miehet	Naiset	Yhteensä
Kaikki yhteensä	5 300	5 300	10 600
Pelkkä haudausavustus	1 200	1 200	2 400

Rekisteröity TEL-lisäeläkevakuutuskanta on siis viime vuosina pienentynyt huomattavasti. Vakuutettujen ikärakenteesta johtuen saman kehityksen ennustetaan edelleen jatkuvan. Vakuutettuna on kuitenkin edelleen myös kohtalaisen nuoria työntekijöitä, joten kestäisi vielä vuosikymmeniä ennen kuin viimeisimmätkin tällä hetkellä jatkuvina voimassa olevat TEL-lisäeläkevakuutukset päättyisivät.

Rekisteröity TEL-lisäeläkejärjestelmä on verrattain monimutkainen ja sen toimeenpa-

neminen vaatii erityisosaamista ja erillisiä tietojärjestelmiä, joita on aika ajoin uusittava. Jatkossa TEL-lisäeläkejärjestelmän toimeenpanokustannukset nousisivat kohtuuttoman suuriksi suhteessa vakuutettujen työntekijöiden määrään.

2.3 Maksussa olevien TEL-lisäeläkkeiden suuruus

Rekisteröidyllä TEL-lisäeläketurvalla ei ole työntekijöiden eläketurvan kannalta enää sitä merkitystä, joka sillä oli työeläkejärjestelmän alkuvaiheessa, jolloin peruseläkkeen määrä jäi yleensä verrattain pieneksi. Alla olevasta ensimmäisestä taulukosta ilmenee, mikä nykyisin on rekisteröidyn TEL-lisäeläkkeen keskimääräinen osuus euroina itselle ansaitun työeläkkeen kokonaismäärästä. Taulukossa kaikki rekisteröityä TEL-lisäeläkettä saavat eläkkeensaajat on jaoteltu työeläkkeiden kokonaismäärän mukaan. Taulukossa olevat luvut eivät sisällä perhe-eläkkeitä. Luvut ovat vuodelta 2011. Vuonna 2011 alkaneiden rekisteröidyn lisäeläketurvan mukaisten eläkkeiden keskieläke oli 82,49 euroa kuukaudessa. Lisäeläke on keskimäärin noin 6–10 prosenttia kokonaistyöeläkkeestä.

Kokonaisyöeläke, euroa	Henkilöitä	Lisäeläketurvan keskieläke, euroa kuukaudessa
Alle 300	1 207	11,67
300–599	2 374	28,19
600–999	7 566	58,44
1000–1599	24 791	99,42
1600–2999	36 855	149,94
3000–3999	7 634	244,51
4000–4999	3 138	338,39
5000 tai enemmän	3 243	799,23
Yhteensä	86 808	161,67

Alla on vastaava taulukko lisäperhe-eläkkeistä. Suurimpien lisäperhe-eläkkeiden saajat ovat pääosin naisia ja 80–90-vuotiaita. Lisäperhe-eläkkeiden keskieläke

on muita lisäeläkkeitä suurempi. Tätä selittää se, että perhe-eläkkeiden edunjättäjät, joille karttuneen eläkkeen perusteella lisäperhe-eläke on laskettu, ovat olleet muihin lisäeläkkeensaajiin verrattuna keskimäärin vanhempia. Siten he eivät ole ehtineet kartuttaa yhtä paljon peruseläkettä, ja suurempi osa perhe-eläketurvasta on jäänyt lisäperhe-eläkkeen varaan.

Kokonaisperhe-eläke, euroa	Henkilöitä	Lisäeläketurvan keski-perhe-eläke, euroa kuukaudessa
Alle 300	1 077	52,33
300–599	2 051	80,09
600–999	4 434	141,16
1000–1599	2 917	233,79
1600–2999	1 352	425,63
3000–3999	194	902,03
4000–4999	73	1 250,27
5000 tai enemmän	77	2 455,15
Yhteensä	12 175	210,21

2.4 Kertamaksulla ostettava lisäeläke

Nykyisin työnantajalla on oikeus eläketapahtumahetkellä kertamaksulla ostaa työntekijälle eläkkeen määrän korotusta (määrällistä lisäeläkettä), jos tällainen ehto sisältyy rekisteröityä lisäeläketurvaa koskevaan vakuutus sopimukseen. Tällainen ehto on voitu sisällyttää vakuutus sopimukseen viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2005. Tämän jälkeen ehtoa ei ole voinut enää tehdä. Kertamaksulla ostettavasta määrällisestä lisäeläkkeestä säädetään työntekijäin eläkelain 11 §:ssä tarkoitettujen vapaaehtoisten lisäetujen rekisteröimisehdoista annetussa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksessa (1150/2004). Suurin ryhmä, jolle työnantaja on eläketapahtuman yhteydessä kertamaksulla ostanut määrällistä lisäeläkettä, koskee tilanteita, joissa valtion laitosten yhtiöittämissä yhteydessä yhtiöittämissä liittyvissä erillislaeissa tai sopimuksissa työntekijöille on taattu vähintään valtion eläkelain (1295/2006; VaEL) tasoinen

eläketurva. Tällöin työntekijän eläke laskeaan eläketapahtumahetkellä ikään kuin hän olisi ollut VaEL:n piirissä eläkkeelle siirtymiseensä saakka ja näin lasketusta eläkkeestä vähennetään työntekijälle TyEL:n mukaan karttuneen eläkkeen määrä. Työnantaja ostaa eläketapahtumahetkellä työntekijälle kertamaksulla edellä tarkoitettun erotuksen määrällisenä lisäeläkkeenä.

2.5 Lisäeläketurvan mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen vanhuuseläkkeeksi muuttumisen ajankohta

Yksityisten alojen eläkelakien mukaisessa peruseläketurvassa työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan päteikä on 63 vuotta. Lisäeläketurvassa työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan päteikänä käytetään rekisteröidyn lisäeläkevakuutuksen mukaista vanhuuseläkeikää, joka voi olla 63 vuoden ikää alempi tai korkeampi, kuitenkin vähintään 55 ja enintään 65 vuotta. Lisäeläketurvassa työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi lisäeläkevakuutuksen mukaisessa vanhuuseläkeikässä, kun taas peruseläketurvan mukainen työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iässä. Näin ollen on mahdollista, että henkilö on TyEL:n mukaan työkyvyttömyyseläkkeellä ja lisäeläketurvan osalta vanhuuseläkkeellä tai päinvastoin. Eläkkeensaajien voi olla vaikea ymmärtää edellä kuvattua eriaikaista vanhuuseläkkeen alkamista. Eläkelaitoksissa työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi eri eläkeissä puolestaan hankaloittaa eläkekäsittelyä ja aiheuttaa eläkeasian käsittelyssä kaksinkertaisen työmäärän.

2.6 Rekisteröidyn lisäeläketurvan rahoitus

Rekisteröidyn lisäeläketurvan rahoituksen pääperiaatteet ovat pysyneet ennallaan rekisteröidyn lisäeläkejärjestelmän perustamisesta tähän päivään.

TEL-lisäeläketurvan nykyinen vakuutusmaksu vastaa arvion mukaan täysin kyseisenä vuonna karttunutta ja rahastoitua etuutta. Koska vakuutusmaksu oli kuitenkin 2000-luvulle saakka alimitoitettu, TEL-lisäeläketurvaa rahoitetaan edelleenkin

TyEL- ja MEL-peruseläketurvan sekä TEL-lisäeläketurvan yhteisestä tasausjärjestelmästä. Vuonna 2010 TEL-lisäeläkkeitä maksettiin 206 miljoonaa euroa, josta TyEL- ja MEL-perusturvan vakuutusmaksuilla ja varoilla katettava osuus oli 138 miljoonaa euroa. Perusturvan vakuutusmaksuilla ja varoilla on 1990-luvun loppuvuosista alkaen katettu noin 60—70 prosenttia rekisteröidyn TEL-lisäeläkejärjestelmän kustannuksista.

YEL-lisäeläketurvaa toimeenpanevien eläkelaitosten YEL-lisäeläketurvan mukaiset tasausvastuut eivät ole riittäneet kattamaan YEL-lisäeläkkeiden rahastoituvia osia ylittävien eli tasausosien kustannuksia, joten osa niistä on tullut YEL-eläketurvan tasausjärjestelmän kustannettavaksi. Koska YEL-eläketurvan vakuutusmaksut eivät riitä YEL-eläketurvan tasausjärjestelmän eli YEL-eläketurvasta ja YEL-lisäeläketurvasta aiheutuvien menojen kustannuksiin, valtio on lain mukaan kustantanut puuttuvan osan. Siten valtion kustannettavana on ollut myös YEL-lisäeläketurvan eläkkeistä aiheutuvia menoja. Alla olevassa taulukosta näkyy YEL-lisäeläketurvasta aiheutunut valtion kustannusosuus miljoonina euroina vuosina 2006—2012.

Kyseisen vuoden rahassa

Vuosi	Miljoonaa euroa
2006	0,4
2007	0,9
2008	0,7
2009	1,8
2010	2,4
2011	2,0
2012	2,9

3 Ehdotetut muutokset

3.1 TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttaminen

Rekisteröidyn TEL-lisäeläketurvan vakuuttamisen jatkamista ei voida pitää enää perusteltuna eikä tarkoituksenmukaisena. Rekiste-

roidyllä lisäeläketurvalla ei ole enää työntekijän eläketurvan kannalta sitä merkitystä, johon rekisteröidyn TEL-lisäeläkejärjestelmän säätämisellä alun perin pyrittiin. Rekisteröityjen lisäeläkevakuutuksien pieni lukumäärä ja lisäeläkkeen euromäärän pienuus työntekijöiden kokonaiseläkkeen euromäärästä ja näiden määrien edelleen jatkuva pientyminen on jo johtanut ja johtaisi yhä voimakkaammin siihen, että rekisteröidyn TEL-lisäeläkejärjestelmän hoitokustannukset ovat kohtuuttoman suuret saatavaan lisäeläketurvaan nähden ja tämä tilanne jatkuisi vielä vuosikymmeniä. Lisäksi rekisteröidystä lisäeläketurvasta jouduttaisiin jatkossa kustantamaan suhteellisesti yhä suurempi osa peruseläketurvan vakuutusmaksuilla ja niiden tuotoilla. Euromääräiset kustannukset kuitenkin alkaisivat vähentyä muutamien vuosien kuluttua.

Edellä mainituista syistä esityksessä ehdotetaan, että rekisteröity TEL-lisäeläkejärjestelmä lakkautetaan. Luonteva lakkautamisajankohta olisi vuodenvaihe 2016—2017, jolloin työmarkkinakeskusjärjestöjen 22 päivänä maaliskuuta 2012 solmiman työurasopimuksen mukaan on tarkoitus tulla voimaan muitakin työeläkelainsäädännön muutoksia. TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttaminen tapahtuisi siten, että vielä jatkuvana voimassa olevat TEL-lisäeläkevakuutukset päätettäisiin suoraan lain nojalla 31 päivänä joulukuuta 2016 ja tuohon ajankohtaan saakka ansaituista eläkkeistä muodostettaisiin 65 vuoden vanhuuseläkeikää vastaavat vapaakirjat.

TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttaminen tarkoittaisi, että lisäeläkkeen karttuminen päättyy eikä työnantajilta ja työntekijöiltä enää peritä TEL-lisäeläkevakuutuksen vakuutusmaksua 31 päivänä joulukuuta 2016 jälkeen. Lakkauttamisajankohtaan mennessä ansaitusta lisäeläkkeestä muodostettaisiin 65 vuoden vanhuuseläkeikää vastaava vapaakirja. Myös lakkauttamisajankohtaan mennessä karttuneesta lisäperhe-eläkkeestä muodostetaan vapaakirja. Näin menetellään nykyisinkin, kun rekisteröity TEL-lisäeläkevakuutus jostakin syystä päättyy. Ehdotetuilla TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttamista koskevilla säännöksillä ei muutettaisi säännöksiä, jotka koskevat oikeutta laajen-

nettujen ehtojen mukaiseen perhe-eläkkeeseen, joten oikeus laajennettujen ehtojen mukaiseen perhe-eläkkeeseen säilyisi sellaisena kuin siitä säädettiin vuoden 2005 työeläkeuudistuksen yhteydessä. Lakkauttamisajankohtana maksussa olevien lisäeläkkeiden maksaminen jatkuisi edelleen.

Samalla ehdotetaan, että työntekijöillä säilyisi rekisteröidyn TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttamisesta huolimatta oikeus saada vanhuuseläke lisäeläketurvan mukaisessa vanhuuseläkeikässä. Tämän edellytyksenä olisi, että työntekijän työsuhde, johon lisäeläketurva on liittynyt, jatkuu lisäeläkevakuutuksen mukaiseen vanhuuseläkeikään saakka tai päättyy aikaisintaan neljä kuukautta ennen mainittua vanhuuseläkeikää. Tämä vastaa voimassa olevia säännöksiä tilanteessa, jossa lisäeläkevakuutus tai lisäeläkevakuutuksen piiriin kuuluneen työntekijän työsuhde päättyy aikaisintaan neljä kuukautta ennen lisäeläketurvan mukaista vanhuuseläkeikää. Myös ehdotetaan, että lisäeläkevakuutuksen päättämisestä huolimatta peruseläketurvan mukainen eläke myönnettäisiin nykyiseen tapaan lisäeläketurvan mukaisessa vanhuuseläkeikässä muunnettuna vastaamaan eläkkeelle siirtymisikää. Yksityisten alojen eläkelakien mukainen eläke muunnettaisiin vastaamaan eläkkeellesiirtymisikää nykyiseen tapaan siten kuin työeläkkeen laskemisesta eräissä tapauksissa annetussa sosiaali- ja terveystieteiden asetuksessa (1148/2004) säädetään. Myös julkisten alojen eläkelakien mukaiset eläkkeet muunnettaisiin vastaamaan eläkkeelle siirtymisikää samalla tavalla kuin nykyisin.

Työnantajalla ei ole oikeutta muuttaa yksipuolisesti työsuhteen ehtoja. Jos lisäeläketurva on työsuhteen ehto, rekisteröidyn TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttaminen merkitsee lakkauttamisajankohtana työsuhteessa oleville työntekijöille lakkauttamisajankohdan jälkeiseltä työsuhteen ajalta karttumatta jäävän lisäeläketurvan osalta työsuorituksesta saatavan vastikkeen pienentymistä ja siten työsuhteen ehtojen heikentymistä. Tämän heikennyksen työnantaja voi kompensoida työntekijöilleen esimerkiksi ottamalla lisäeläketurvaa vastaavan vapaaehtoisen ryhmäeläkevakuutuksen henkivakuutusyhtiöstä tai muulla työntekijöiden kanssa sopimallaan ta-

valla. Jotta työnantajalle tarvittaessa jäisi riittävästi aikaa järjestää työntekijöilleen rekisteröidyn TEL-lisäeläketurvan menetystä korvaava järjestely, olisi tärkeää, että laki, jossa rekisteröityjen TEL-lisäeläkevakuutuksien päättämisestä 31 päivänä joulukuuta 2016 säädetäisiin, tulisi voimaan huomattavasti aikaisemmin kuin rekisteröidyt TEL-lisäeläkevakuutukset päätettäisiin. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kysymyksessä oleva laki tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

Eläkelaitoksilla on tiedot työnantajista, jotka ovat järjestäneet työntekijöilleen rekisteröityä TEL-lisäeläketurvaa. Eläkelaitoksilla on tiedot myös työntekijöistä, jotka kuuluvat rekisteröityjen lisäeläkevakuutuksien piiriin. Ehdotetun lain tultua voimaan, olisi tärkeää mahdollisten lisäeläketurvaa korvaavien järjestelyjen sopimista varten, että edellä tarkoitettujen työnantajat ja työntekijät saisivat mahdollisimman pian tietää vuoden 2016 lopussa tapahtuvasta rekisteröityjen lisäeläkevakuutusten päättämisestä. Tämän vuoksi lain voimaantulosäännöksiin ehdotetaan säännöstä, joka velvoittaisi ne eläkelaitokset, joilla on hoidettavanaan lisäeläkevakuuksia, tiedottamaan kirjeellä asianomaisille työnantajille ja työntekijöille viimeistään 30 päivänä huhtikuuta 2014 vakuutusten päättämisestä vuoden 2016 lopussa. Tässä tiedottamiskirjeessä eläkelaitokset myös kertoisivat eri vaihtoehtoja, kuinka työnantaja voisi järjestää rekisteröityä lisäeläketurvaa korvaavan turvan työntekijöilleen, kuten esimerkiksi ottamalla henkivakuutusyhtiöstä ryhmäeläkevakuutuksen. Työnantaja voisi sopia työntekijöidensä kanssa myös muista korvaavista etuuksista, jotka kompensoisivat karttumatta jäävää lisäeläkettä.

Edellä tarkoitettu tiedottaminen tapahtuisi eläkelaitosten yhdessä Eläketurvakeskuksen kanssa laatiman samansisältöisen mallikirjeen pohjalta.

Voimaantulosäännöksiin ehdotetaan myös säännöstä, jonka mukaan edellä tarkoitettujen eläkelaitosten olisi edellä tarkoitettujen tiedottamiskirjeen lisäksi lähetettävä viimeistään 31 päivänä lokakuuta 2014 asianomaisille työnantajille ja kullekin asianomaisista työntekijöistä erikseen kirje, jossa on kysymyksessä olevaa työntekijää koskeva arvio lisä-

eläkevakuutuksen lakkauttamisen vuoksi hänelle karttumatta jäävän lisäeläketurvan määrästä. Tämän kirjeen tarkoituksena olisi lähinnä olla apuna, kun työnantajat ja työntekijät sopisivat lisäeläkevakuutuksen lakkauttamisen vuoksi työntekijälle karttumatta jäävän eläketurvan korvaamisesta muulla tavoin.

3.2 Kertamaksulla kustannettava lisäeläke

Esityksessä ehdotetaan myös, että työnantajalla olisi oikeus rekisteröidyn lisäeläkevakuutuksen päättyessä 31 päivänä joulukuuta 2016 kertamaksulla ostaa määrällistä lisäeläkettä niille lisäeläkevakuutuksen henkilöpiiriin kuuluvan ryhmän työntekijöille, jotka ovat täyttäneet lisäeläketurvan mukaisen eläkeiän viimeistään vuonna 2016 ja joiden työsuhte lisäeläketurvan järjestäneeseen työnantajaan edelleen jatkuu. Edellytyksenä olisi lisäksi, että kertamaksulla kustannettava lisäeläkettä koskeva ehto sisältyy työnantajan ja eläkelaitoksen väliseen vakuutus sopimukseen. Tällainen ehto on ollut mahdollista sisällyttää vakuutus sopimukseen viimeistään vuoden 2005 loppuun mennessä. Tällaista ehtoa ei siis enää voi ottaa vakuutus sopimukseen.

Kertamaksun suuruus määräytyisi siten, että se riittää kattamaan ostetusta lisäeläkkeestä aiheutuvan eläkemenon kokonaan. Siten ehdotetusta muutoksesta ei aiheutuisi sellaisia kustannuksia, jotka pitäisi kattaa TyEL- ja MEL-eläkelaitosten yhteisestä tasausjärjestelmästä.

Kertamaksulla ostettavissa oleva määrällinen lisäeläke olisi yksi tapa, jolla työnantaja voisi korvata työntekijöilleen sitä eläketurvan menetystä, joka rekisteröidyn TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttamisesta muuten aiheutuisi.

3.3 Lisäeläketurvan mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi samasta ajankohdasta kuin peruseläkkeessä

Esityksessä ehdotetaan, että lisäeläketurvan mukainen työkyvyttömyyseläke muuttuisi van-

huuseläkkeeksi samasta ajankohdasta kuin peruseläketurvan mukainen työkyvyttömyyseläke eli nykysäännösten mukaan 63 vuoden iän täyttymistä seuraavan kalenterikuukauden alusta. Muutos koskisi sekä TEL- että YEL-lisäeläkkeitä. Ehdotetun muutoksen olisi tarkoitus tulla voimaan vuoden 2014 alusta ja se koskisi sellaisia lisäeläketurvan mukaisia työkyvyttömyyseläkkeitä, joiden eläketapahtuma on 1 päivänä tammikuuta 2014 tai sen jälkeen. Muutos koskisi myös sellaisia lisäeläketurvan mukaisia työkyvyttömyyseläkkeitä, joiden eläketapahtuma on ennen muutoksen voimaantuloa. Tällöin edellytyksenä olisi, että työntekijä täyttää peruseläketurvan mukaisen vanhuuseläkeiän muutoksen voimaantulon jälkeen. Näin ollen muutos voisi koskea myös muutoksen voimaan tullessa maksussa olevia työkyvyttömyyseläkkeitä. Koska nykyisin on vielä maksussa joitakin TEL-lisäeläketurvan mukaisia työkyvyttömyyseläkkeitä, ehdotettu vanhuuseläkkeen alkamisiän muutos koskisi myös näitä työkyvyttömyyseläkkeitä. YEL-lisäeläketurvan mukaisia työkyvyttömyyseläkkeitä ei ole enää maksussa, joten muutos ei koskisi niitä.

Ehdotettu muutos tarkoittaisi, että jos lisäeläketurvan mukainen vanhuuseläkeikä on 63 vuotta alempi, täysi työkyvyttömyyseläke muuttuisi samansuuruiseksi vanhuuseläkkeeksi nykyisessä perusturvan mukaisessa 63 vuoden iässä, kun se nykyisin muuttuu samansuuruiseksi vanhuuseläkkeeksi 63 vuotta alemmassa iässä. Täysi työkyvyttömyyseläke muuttuisi samansuuruiseksi vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iässä myös silloin, jos lisäeläketurvan mukainen vanhuuseläkeikä on 64 tai 65 vuotta.

Sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien lisäeläketurvan ehtojen mukainen täysi työkyvyttömyyseläke on tavoite-eläkkeen suuruinen ja osatyökyvyttömyyseläke on puolet tavoite-eläkkeestä. Siten lisäeläkkeessä ei eritellä tulevan ajan eläkeosaa kuten tehdään peruseläketurvan mukaisessa työkyvyttömyyseläkkeessä. Näin ollen ehdotetulla muutoksella ei olisi merkitystä tulevan ajan eläkeosan kannalta. Koska lisäeläketurvan mukainen täysi työkyvyttömyyseläke ja vanhuuseläke ovat määrältään samansuuruisia, ehdotettu muutos ei muutenkaan heikentäisi yksittäisen henkilön eläketurvaa.

Osatyökyvyttömyyseläkkeen osalta ehdotettu muutos tarkoittaisi, että jos lisäeläketurvan mukainen vanhuuseläkeikä on 64 tai 65 vuotta, osatyökyvyttömyyseläke muuttuisi täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iässä. Muutos merkitsisi näiden henkilöiden osalta parannusta nykytilaan verrattuna, sillä he saisivat lisäeläketurvan mukaisen eläkkeensä suurempana nykyistä aikaisemmasta ajankohdasta. Esimerkiksi, jos lisäeläketurvan mukainen vanhuuseläkeikä on 65 vuotta, eläkkeensaaja saisi lisäeläketurvan mukaisen vanhuuseläkkeen kokoisen eli osatyökyvyttömyyseläkkeeseen nähden kaksinkertaisen eläkkeen kahta vuotta aikaisemmin.

Ehdotettu muutos ei kuitenkaan koskisi niitä osatyökyvyttömyyseläkkeitä, joissa lisäeläketurvan mukainen vanhuuseläkeikä on 63 vuotta alempi ja osatyökyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on ennen 1 päivää tammikuuta 2017. Näiden henkilöiden osatyökyvyttömyyseläke muuttuisi edelleen täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi jo 63 vuotta alemmasta eläkeiästä. Näin ollen ehdotettu muutos ei myöskään osatyökyvyttömyyseläkkeen osalta aiheuttaisi heikennystä kenenkään yksittäisen henkilön eläke-etuuksiin.

Ehdotettu muutos lisäisi eläkelaitosten kustannuksia niiden osatyökyvyttömyyseläkkeiden osalta, jotka muutoksen myötä muuttuisivat vanhuuseläkkeiksi nykyisen 64 tai 65 vuoden sijaan 63 vuoden iässä. Samalla muutos kuitenkin vähentäisi eläkelaitoksissa tehtävää työtä ja hoitokustannuksia. Eläkelaitos voisi nykyisen kahden päätöksen sijasta antaa yhden päätöksen tilanteessa, jossa työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi sekä lisäeläkkeen että peruseläkkeen osalta. Tämä olisi myös eläkkeensaajan kannalta ymmärrettävämpää.

3.4 Rekisteröidyn lisäeläketurvan rahoituksen muutos

TEL-lisäeläkkeitä koskeva rahoitus ehdotetaan toteutettavaksi kokonaan TyEL:n ja MEL:n peruseläketurvaa sekä TEL-lisäeläketurvaa koskevan yhteisen tasausjärjestelmän kautta. Ehdotettu muutos ei lisäisi TyEL:n tai

MEL:n kustannusosuutta lisäeläkkeistä vaan olisi luonteeltaan toimeenpanoa helpottava tekninen muutos. Täten muutoksella ei olisi vaikutusta myöskään TyEL- tai MEL-vakuutusmaksuun. Muutos yksinkertaistaisi eläkelaitosten vakuutustekniikkaa ja vähentäisi hoitokustannuksia. Ehdotettua muutosta koskevien säännösten olisi tarkoitus tulla voimaan vuoden 2017 alusta. Tätä ennen sovellettaisiin nykyisiä säännöksiä sellaisina kuin ne ovat voimassa vuoden 2016 loppuun.

Ehdotettu muutos merkitsisi sitä, että TEL-lisäeläkkeistä aiheutuvat menot olisivat jatkossa kokonaan TyEL- ja MEL-eläkelaitosten yhteisesti kustannettavaa eläkemenoa, joka katettaisiin kokonaan yhteisestä tasausjärjestelmästä. Muutoksessa eläkelaitosten nykyiset lisäeläketurvan vastuut eli vakuutusmaksu- ja korvausvastuut sekä tasoitusmäärät siirrettäisiin kokonaisuudessaan perustettavaan eläkelaitoskohtaiseen lisäeläketurvan tasausvastuuseen. Tasoitusmäärä olisi arvion mukaan siirtohetkellä noin 60 miljoonaa euroa eli 0,1 prosenttia palkkasummasta. Muutos pienentäisi tämän verran tasausjärjestelmän kustannuksia TEL-lisäeläketurvasta.

Perustettavasta eläkelaitoskohtaisesta lisäeläketurvan tasausvastuusta purettaisiin varoja tasausjärjestelmään järjestelmätasolla samaa vauhtia kuin varoja nykytekniikalla arvion mukaan purkautuisi TEL-lisäeläketurvan vastuuvelkasta yhteiseen tasausjärjestelmään. Tällä varmistettaisiin se, ettei muutoksella olisi vaikutusta TyEL:n, MEL:n ja TEL-lisäeläketurvan väliseen kustannustenjakoon eikä TyEL- tai MEL-vakuutusmaksuun.

Jotta TEL-lisäeläketurvan vastuuvelka olisi mahdollisimman suuri siinä vaiheessa kun vastuuvelka siirretään perustettavaan eläkelaitoskohtaiseen lisäeläketurvan tasausvastuuseen, vastuuvelkaan sisältyvän tasoitusmäärän yläraja poistettaisiin jo vuoden 2014 alusta. Tämä tapahtuisi TEL-lisäeläketurvan laskuperusteisiin tehtävällä muutoksella. Nykyisin tasoitusmäärän ylärajan ylittävät varat siirretään eläkelaitoksen vakavaraisuuspäätöksiin ja sitä kautta ne kasvattavat eläkelaitoksen antamia TyEL-maksun alennuksia. Kun tasoitusmäärän yläraja poistettaisiin laskuperusteissa, ylärajan ylittävät varat jäisivät

TEL-lisäeläketurvan vastuovelkaan ja varat käytettäisiin eläkkeiden kustantamiseen.

Koska rahoitukseen ehdotetun muutoksen toimeenpano edellyttäisi aikaa vieviä tietojärjestelmämuutoksia, se olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa samassa yhteydessä kuin rekisteröidyn TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttaminen. Samalla kun lisäeläkevakuutukset päätettäisiin, TEL-lisäeläkejärjestelmän eläkelajikohtaiset vastuut ja tasoitusmäärä siirrettäisiin perustettavaan eläkelaitoskohtaiseen lisäeläketurvan tasausvastuuseen 1 päivänä tammikuuta 2017. TEL-lisäeläketurvan vastuut laskettaisiin vielä nykyiseen tapaan 31 päivänä joulukuuta 2016, jolloin tiedetään, paljonko varoja olisi siirrettävä perustettavaan tasausvastuuseen. Siirrosta ei siten aiheutuisi uutta vastuiden laskentaa. Vuodesta 2017 alkaen TEL-lisäeläkkeet kustannettaisiin kokonaan TyEL- ja MEL-eläkelaitosten yhteisen tasausjärjestelmän kautta. TEL-lisäeläketurvan osuus yhteisen tasausjärjestelmän kustannuksista purkautuisi perustettavasta eläkelaitoksen lisäeläketurvan tasausvastuusta.

Nykyisin TEL-lisäeläketurvan rahoituksesta ja kustannustenjaosta säädetään TyEL:n 177 §:ssä. TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttamisesta säädettäisiin TyEL-voimaantulaisissa ja myös lisäeläketurvan rahoitusta ja kustannustenjakoa koskevat säännökset siirrettäisiin TyEL-voimaantulakiin. TyEL:n 177 § kumottaisiin 1 päivästä tammikuuta 2014 alkaen, mutta sitä sovellettaisiin kuitenkin vuoden 2016 loppuun saakka sellaisena kuin se on kumottaessa.

Koska TEL-lisäeläketurvan rahoituksesta ja kustannustenjaosta ehdotetaan säädettäväksi TyEL:n voimaantulaisissa, tästä aiheutuisi myös eräitä tarkistuksia TyEL:n ja MEL:n säännöksiin.

YEL-lisäeläkkeiden toimeenpano käsittää nykyisellään myönnettävien lisäeläkkeiden ja vastuuvelan laskennan sekä lisäeläkkeiden maksamisen. Kukin eläke jaetaan rahastoituu osaan ja YEL-lisäeläketurvan tasausvastuusta kustannettavaan tasausosaan. Vaikka lisäeläke onkin ollut kokonaan YEL-eläkelaitoksen omalla vastuulla, käytännössä kuitenkin YEL-eläketurvan tasausjärjestelmä ja sitä kautta valtio on osallistunut YEL-lisäeläkkeiden kustantamiseen, koska eläke-

laitosten YEL-lisäeläketurvan tasausvastuut eivät ole riittäneet YEL-lisäeläkkeiden tasausosista aiheutuviin kustannuksiin. YEL-lisäeläkejärjestelmän toimeenpanon yksinkertaistamisen kannalta olisi perusteltua, että myös YEL-lisäeläkkeet siirretään kokonaan YEL-eläketurvan tasausjärjestelmän kautta kustannettaviksi. Tämän vuoksi ehdotetaan, että YEL-lisäeläkkeitä koskevaa rahoitusta muutettaisiin edellä kuvatulla tavalla. Tarkoituksenmukaista olisi, että muutos tulisi voimaan mahdollisimman nopeasti. Tämän vuoksi ehdotetaan, että YEL-lisäeläkkeitä koskeva rahoituksen muutos tulisi voimaan jo vuoden 2014 alusta.

Ehdotettu muutos keventäisi YEL-lisäeläkkeiden hoitoa. Eläkelajikohtaiset vakuutusmaksu- ja korvausvastuut siirrettäisiin nykyisin jo olemassa olevaan eläkelaitoskohtaiseen YEL-lisäeläketurvan tasausvastuuseen. Vuosittainen YEL-lisäeläketurvan eläkemeno kustannettaisiin kokonaan eläkelaitoskohtaisesta YEL-lisäeläketurvan tasausvastuusta niin kauan kuin sitä on jäljellä. Sen jälkeen, kun eläkelaitoskohtaiset YEL-lisäeläketurvan tasausvastuut on käytetty loppuun, kustannukset katettaisiin kokonaan YEL-eläketurvan tasausjärjestelmästä. Koska YEL-vakuutusmaksut eivät riitä YEL-eläketurvan tasausjärjestelmän kustannuksiin, valtio maksaa voimassa olevan lain mukaan puuttuvan osan kustannuksista. Tällöin valtion kustannettavaksi tulee myös osa YEL-lisäeläketurvan kuluista. Ehdotettu muutos ei vaikuttaisi valtion osuuden kokonaismäärään YEL-lisäeläketurvan kustannuksista.

4 Taloudelliset vaikutukset

4.1 Työntekijöiden kannalta

Ehdotetut muutokset eivät pienentäisi kenenkään työntekijän ennen muutosten voimaantuloa ansaitsemaa rekisteröityä lisäeläketurvaa.

Ehdotetusta muutoksesta TEL-lisäeläketurvan mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen muuttamiseksi vanhuuseläkkeeksi peruseläketurvan mukaisessa 63 vuoden iässä seuraisi, että ne lisäeläketurvan mukaisella osatyö-

kyvyttömyyseläkkeellä olevat eläkkeensaaajat, joiden osatyökyvyttömyyseläke muuttuisi vanhuuseläkkeeksi nykyisen 64 tai 65 vuoden iän sijaan 63 vuoden iässä, saisivat vanhuuseläkkeen kokoisen eli osatyökyvyttömyyseläkkeeseen nähden kaksinkertaisen eläkkeen yhtä tai kahta vuotta aikaisemmin.

Ehdotetun rekisteröidyn TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttamisen osalta voidaan todeta, että vuoden 2011 lopussa niistä henkilöistä, joilla oli ansaitsematta TEL-lisäeläketurvan vanhuuslisäeläkkeen tavoiteeläkettä, noin 30 prosentilla ansaitsematta oleva vanhuuslisäeläke oli alle 20 euroa kuukaudessa, noin 50 prosentilla 20—100 euroa kuukaudessa ja noin 20 prosentilla yli 100 euroa kuukaudessa. Pääomaksi muutettuna tämä oli vuoden 2011 lopussa vajaa 50 miljoonaa euroa. Vuoden 2016 lopussa vastaava ansaitsematta oleva vanhuuslisäeläkkeen pääoma olisi tämän hetkisen arvon mukaan noin 15 miljoonaa euroa. Tämä tarkoittaa niiden työntekijöiden kohdalla, joiden rekisteröity lisäeläkevakuutus päätettäisiin TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttamisen vuoksi, että heiltä jäisi muutoksen vuoksi rekisteröityä lisäeläketurvaa karttumatta arvon mukaan keskimäärin noin 20 euroa kuukaudessa. Eri työntekijöiden kohdalla karttumatta jäävän lisäeläketurvan määrä vaihtelisi ollen 0 eurosta 1 200 euroon kuukaudessa. Perhe-eläkkeiden osalta lisäeläketurvaa jäisi kuukaudessa karttumatta arvon mukaan keskimäärin noin 10 euroa. Yksittäisten perhe-eläkkeiden osalta määrä vaihtelisi 0 eurosta 600 euroon kuukaudessa.

4.2 Sukupuolivaikutusten arviointia

TEL-lisäeläketurvan vakuutetut ovat jakautuneet tasan miehiin ja naisiin, molempia oli vakuutettuna vuoden 2011 lopussa noin 5 300 henkilöä. Tavoite-etuudet olivat vuoden 2011 tasossa miehillä vanhuuslisäeläkkeen osalta keskimäärin 122 euroa ja naisilla 98 euroa. Perhe-eläkkeissä vastaavat luvut olivat 76 euroa miehillä ja 52 euroa naisilla. Luvut heijastelevat miesten ja naisten välisiä palkkaeroja keskipalkassa ja suurempaa hajontaa miesten palkoissa. Molemmilla sukupuolilla oli vuoden 2011 lopussa ansaitse-

matta tavoite-eläkkeestä hieman yli 30 euroa, miehillä 37 euroa ja naisilla 33 euroa. Perhe-eläkkeen osalta vastaavat luvut olivat miehillä 23 euroa ja naisilla 19 euroa. Kun TEL-lisäeläkejärjestelmä ehdotuksen mukaisesti lakkautetaan vuoden 2016 lopussa, osa tavoite-etuudesta jää karttumatta. Näissä ei sukupuolten välillä ole juurikaan eroa, joten järjestelmän lakkauttamisella ei voida katsoa olevan sukupuolivaikutuksia.

4.3 Työnantajien kannalta

Rekisteröidyssä lisäeläketurvassa lisäeläkevakuutuksen kustannukset työnantajille ovat eläkelaitoksesta riippumatta samat. Rekisteröidyn TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttamisesta työnantajille aiheutuviin kustannuksiin vaikuttaa se, millä tavoin työnantaja ja työntekijät sopivat karttumatta jäävän lisäeläketurvan kompensoimisesta työntekijöille. Esimerkiksi henkivakuutusyhtiöstä otetun vakuutuksen kustannukset työnantajalle vaihtelevat yhtiöittäin ja ovat pääsääntöisesti jonkin verran korkeampia kuin rekisteröidyn lisäeläketurvan kustannukset, koska henkivakuutusyhtiöiden laskuperusteiden kuolevuusperusteet ja hoitokulu- eli kuormitusperusteet ovat todennäköisesti turvaavammat kuin rekisteröidyn lisäeläketurvan perusteissa ja ne määräytyvät eri tavalla.

4.4 Yrittäjien kannalta

Rekisteröityyn YEL-lisäeläketurvaan ehdotetaan tehtäväksi samanlainen muutos kuin työntekijöiden osalta ehdotetaan tehtäväksi lisäeläketurvan mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen muuttamisesta vanhuuseläkkeeksi 63 vuoden iässä. Ehdotetun muutoksen vaikutukset olisivat yrittäjien eläketurvassa samanlaiset kuin työntekijöiden kohdalla.

Rekisteröidyn YEL-lisäeläkejärjestelmän rahoitukseen ehdotetuilla muutoksilla ei olisi vaikutuksia yrittäjille.

4.5 Eläkejärjestelmän kannalta

Ehdotetuista rekisteröidyn TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttamisesta ja TEL-lisä-

eläketurvan rahoituksen muutoksesta eläkejärjestelmälle tulisi säästöä hoitokulujen pienentymisen vuoksi. Tämä säästö olisi arviolta 1 000 000 euroa vuodessa. Muilta osin TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttamisella ei olisi taloudellisia vaikutuksia eläkejärjestelmälle, koska lakkauttamisen vuoksi eläkejärjestelmältä jäisi saamatta vakuutusmaksutuloa, jonka kuitenkin kompensoisi karttumatta jäävästä eläkemenosta saatava säästö.

Ehdotetulla oikeudella ostaa kertamaksulla TEL-lisäeläkettä ei olisi taloudellisia vaikutuksia eläkejärjestelmän kannalta, koska kertamaksu kattaisi lisäeläkkeestä aiheutuvan menon.

Ehdotus lisäeläketurvan mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen muuttumisesta vanhuuseläkkeeksi peruseläketurvan mukaisessa 63 vuoden iässä lisäisi hieman työeläkejärjestelmän kustannuksia lisäeläketurvan mukaisten osatyökyvyttömyyseläkkeiden osalta, jotka muutoksen myötä muuttuisivat vanhuuseläkkeiksi nykyisen 64 tai 65 vuoden sijaan 63 vuoden iässä. Tämä kustannus olisi arvion mukaan ensimmäisinä vuosina vuositasolla korkeintaan noin 100 000 euroa eli 0,0002 prosenttia palkkasummasta. Vuositainen kustannus pieneneisi eläkkeiden määrän vähenemisen myötä nopeasti. Lisäksi eläkejärjestelmän kannalta eläkkeiden hoito yksinkertaistuisi, koska eläkelaitokset joutuvat nykyisin tekemään eläkekäsittely- ja eläkemaksujärjestelmiinsä eläkelajimuutokset kahteen kertaan ja ehdotetun muutoksen jälkeen vain kertaalleen. Eläkejärjestelmälle tästä tulisi säästöä arviolta noin 100 000 euroa vuodessa.

TEL-lisäeläkkeiden siirtäminen kokonaisuudessaan yhteisen TyEL:n, MEL:n ja TEL-lisäeläketurvan tasausjärjestelmän kustannettavaksi vuoden 2017 alusta ei lisäisi TyEL:n ja MEL:n kustannettavaksi jäävää osuutta nykyisestä, koska siirron jälkeen perustettava TEL-lisäeläketurvan tasausvastuuta purettaisiin yhteiseen tasausjärjestelmään arvion mukaan samaa vauhtia kuin varoja purkautuisi TEL-lisäeläketurvan vastuista nykyjärjestelmällä.

Siirron yhteydessä TEL-lisäeläketurvan tasoitusmäärät siirrettäisiin osaksi perustettavaa TEL-lisäeläketurvan tasausvastuuta. Tämä pienentäisi jonkin verran TyEL:n ja

MEL:n kustannettavaksi jäävää osuutta. Nykyperusteessa TEL-lisäeläketurvan tasoitusmäärät ennen pitkää ylärajan ylitysten vuoksi kasvattaisivat yhtiöiden vakavaraisuuspääomia. Muutoksen jälkeen tasoitusmäärä käytettäisiin TyEL:n, MEL:n ja TEL-lisäeläketurvan yhteisen tasausjärjestelmän eläkkeiden kustantamiseen. Vuoden 2016 lopussa tasoitusmäärät olisivat arvion mukaan yhteensä noin 60 miljoonaa euroa.

TEL-lisäeläketurvan rahoitukseen ehdotettu muutos merkitsisi tietojärjestelmien yksinkertaistumista, kun nykyisten eläkkeiden jakamista rahastoituu osaan ja tasausosaan sekä siihen liittyvää kustannustenjaon selvittelyä ja vastuunlaskentaa ei enää tarvittaisi. Tyypillisesti yhden vakuutuslajin tietojärjestelmän tekninen linkaari on korkeintaan noin 15–20 vuotta. Nykyiset lisäeläketurva koskevat tietojärjestelmät on rakennettu selvästi nykyistä suurempaa vakuutusvastuuta varten. Lisäeläketurvan etuuksia myönnetään ja maksetaan vielä vuosikymmeniä, joten myös lisäeläketurva koskevat tietojärjestelmät olisi uusittava jossain vaiheessa ja tulevaisuudessa mahdollisesti useampaan kertaan. Nykyisen lisäeläketurvan vastuunlaskennan uusimiskustannusten arvioidaan olevan vähintään 200 000 euroa eläkelaitosta kohden.

Rekisteröityyn YEL-lisäeläkejärjestelmän rahoitukseen ehdotetun muutoksen myötä YEL-lisäeläketurvan tasausvastuu kuluisi arvioiden mukaan eri eläkeyhtiöillä hieman eri tahtia johtuen erilaisesta vastuun määrästä sekä eläkkeelle jäävien ja eläkeläisten ikäkaumasta. Eläkejärjestelmän taholta muutosta ei kuitenkaan pidetä ongelmallisena, koska kaikkien eläkeyhtiöiden tasausvastuut kuluisivat loppuun melko pian muutoksen voimaantulon jälkeen.

4.6 Valtiontalouden kannalta

YEL-lisäeläketurvan rahoitukseen ehdotettu muutos johtaisi nykyiseen rahoitustapaan verrattuna siihen, että ensin valtion osuus kustannuksista pienenee, koska YEL-lisäeläkkeet kustannettaisiin lähes kokonaan YEL-lisäeläketurva vakuuttaneiden eläkelaitosten YEL-lisäeläketurvan tasausvastuis-

ta. Vuosina 2014—2023 valtion kustannusosuus pienenisi nykyiseen rahoitustapaan verrattuna noin 1—3 miljoonaa euroa vuodessa. Vuosina 2014—2022 valtion osuus YEL-lisäeläkkeistä olisi muutamia kymmeniä tuhansia euroja vuodessa ja vuonna 2023 valtion osuus olisi noin miljoona euroa. Tämän jälkeen valtion osuus suurenisi noin 1—3 miljoonaa euroa vuodessa 2030-luvun lopulle saakka. Vuonna 2024 valtion osuus kustannuksista olisi suurimmillaan eli noin 5,7 miljoonaa euroa. Valtion osuus YEL-lisäeläkkeiden kustannuksista tasapainottuisi 2030-luvun jälkeen vastaamaan nykyisen rahoitustavan mukaisesti määräytyvän osuuden suuruutta. Muutos vaikuttaisi siis nykytapaan verrattuna lähinnä valtion osuuden ajalliseen jaksottumiseen. Alla olevassa taulukossa näkyy muutoksen vaikutus YEL-lisäeläketurvan valtion kustannettavaan osuuteen.

Kyseisen vuoden rahassa

Vuosi	Valtion osuus YEL-lisäeläketurvasta, milj. euroa		
	Nykytapa	Ehdotettu tapa	Erotus
2014	2,6	0,05	-2,5
2023	2,6	1,2	-1,4
2024	2,5	5,7	3,2
2030	1,9	4,8	2,9
2040	1,1	2,7	1,6
2050	1,1	1,1	0,0
2060	0,3	0,3	0,0

5 Asian valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä. Valmisteluun ovat osallistuneet sosiaali- ja terveysministeriön lisäksi Eläketurvakeskus, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK, Akava ja Suomen Yrittäjät SY. Valmistelun aikana on kuultu myös Merimieseläkekassaa.

Esityksestä ei ole erikseen pyydetty lausuntoja, koska asia valmistelun yhteydessä on kuultu asian kannalta keskeisiä tahoja.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Työntekijän eläkelain voimaantulolaki

30 a §. Pykälä on uusi. Rekisteröidystä TEL-lisäeläketurvasta säädetään nykyisin tämän lain 32 §:n 5 ja 6 momentissa. Esityksessä ehdotetuista TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttamisesta sekä lisäeläketurvan rahoitusta ja kustannustenjakoa koskevista muutoksista johtuen lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusia lisäeläketurvaa koskevia säännöksiä. Jotta nämä säännökset muodostaisivat johdonmukaisen kokonaisuuden, 32 §:n 5 ja 6 momentin säännökset ehdotetaan siirrettäväksi tämän uuden pykälän 1 ja 2 momentiksi. Samalla siirrettävien säännösten sanamuotoa hieman tarkistettaisiin, mutta niiden asiasisältö pysyisi samanlaisena kuin ne ovat nykyisin.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan säännöstä, joka merkitsisi asiasisällöllistä muutosta voimassa oleviin säännöksiin nähden. Nykyisin lisäeläketurvan mukainen työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi lisäeläketurvan mukaisessa eläkeiässä. Ehdotetun momentin mukaan lisäeläketurvan mukainen täysi työkyvyttömyyseläke muuttuisi samansuuruiseksi vanhuuseläkkeeksi ja osatyökyvyttömyyseläke täyttä työkyvyttömyyseläkettä vastaavaksi vanhuuseläkkeeksi samasta ajankohdasta kuin TyEL:n mukainen työkyvyttömyyseläke.

Pykälän 3 momenttiin ehdotettu muutos tulisi lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 1 momentin mukaan voimaan vuoden 2014 alusta. Voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan muutos koskisi sellaisia työkyvyttömyyseläkkeitä, joiden eläketapahtuma on 1 päivänä tammikuuta 2014 tai sen jälkeen. Muutos ei kuitenkaan koskisi sellaisia osatyökyvyttömyyseläkkeitä, joiden eläketapahtuma on ennen 1 päivää tammikuuta 2017 ja rekisteröidyn lisäeläkevakuutuksen mukainen

vanhuuseläkeikä on 63 vuotta alempi. Tällainen osatyökyvyttömyyseläke muuttuisi täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi jo 63 vuotta alemmassa vanhuuseläkeiässä, jolloin työntekijän eläketurvaan ei aiheutuisi heikennystä nykytilaan verrattuna.

Silloin, kun osatyökyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on vuonna 2014—2016, voimaantulosäännöksen 2 momentista seuraisi, että jos lisäeläketurvan mukaisen osatyökyvyttömyyseläkkeen vanhuuseläkeikä on 55—62 vuotta, se muuttuisi täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi kyseisessä vanhuuseläkeiässä. Jos taas lisäeläketurvan mukaisen osatyökyvyttömyyseläkkeen vanhuuseläkeikä on 63, 64 tai 65 vuotta, se muuttuisi täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi samassa iässä kuin TyEL:n mukainen työkyvyttömyyseläke eli nykyisten säännösten mukaan 63 vuoden iässä. Silloin, kun osatyökyvyttömyyseläkkeen eläketapahtuma on TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttamisajankohdan jälkeen vuonna 2017 tai myöhemmin, lisäeläketurvan mukainen osatyökyvyttömyyseläke myönnettäisiin aina vapaakirjaeläkkeenä, jolloin sen vanhuuseläkeikä olisi 65 vuotta. Ehdotetun 30 a §:n 3 momentin mukaan tällainen lisäeläketurvan mukainen osatyökyvyttömyyseläke muuttuisi kuitenkin täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi samassa iässä kuin TyEL:n mukainen työkyvyttömyyseläke eli nykyisten säännösten mukaan 63 vuoden iässä.

Pykälän 3 momentissa olevaa muutosta koskevassa voimaantulosäännöksen 3 momentissa olisi lisäksi säännös siitä, missä tilanteessa muutos koskisi myös sellaisia lisäeläketurvan mukaisia työkyvyttömyyseläkkeitä, joissa eläketapahtuma on ennen vuotta 2014. Tämä tapahtuisi silloin, jos työntekijä täyttää TyEL:n mukaisen vanhuuseläkeiän muutoksen voimassa ollessa. Siten muutos

voisi voimaantulosäännöksen 3 momentin perusteella koskea muutoksen voimaan tullessa jo maksussa olevia työkyvyttömyyseläkkeitä ja muutoksen voimaantulon jälkeen myönnettäviä työkyvyttömyyseläkkeitä, joiden eläketapahtuma ajoittuu muutoksen voimaantuloa edeltävään aikaan. Voimaantulosäännöksen 3 momentissa muutos ulotettaisiin koskemaan myös muutoksen voimaan tullessa maksussa olevia lisäeläketurvan mukaisia työttömyyseläkkeitä, jos työttömyyseläkkeellä oleva työntekijä täyttää TyEL:n mukaisen vanhuuseläkeiän muutoksen voimassa ollessa.

Pykälän 3 momentissa olevaan muutokseen liittyisi myös voimaantulosäännöksen 4 momentti. Sen mukaan muutos ei koskisi sellaisia TEL-lisäeläketurvan mukaisia osatyökyvyttömyyseläkkeitä, joiden eläketapahtuma on ennen vuotta 2014 ja lisäeläkevakuutuksen mukainen vanhuuseläkeikä on 63 vuotta alempi. Tällainen osatyökyvyttömyyseläke muuttuisi täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi jo 63 vuotta alemmassa lisäeläkevakuutuksen vanhuuseläkeikässä. Säännös estäisi työntekijän eläketurvan heikentymisen nykytilaan verrattuna.

30 b §. Pykälä on uusi. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin rekisteröidyn TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttamisesta. Momentin mukaan rekisteröityä lisäeläketurvaa koskevat vakuutukset päätetään 31 päivänä joulukuuta 2016 ja mainittuun ajankohtaan mennessä ansaitusta lisäeläkkeestä muodostetaan 65 vuoden vanhuuseläkeikää vastaava vapaakirja. Rekisteröidystä lisäeläketurvasta muodostettu vapaakirja vastaa nykyisinkin 65 vuoden vanhuuseläkeikää. Vuoden 2016 lopussa jatkuvana olevat TEL-lisäeläkevakuutukset päätettäisiin siis joulukuun viimeisen päivän lopussa suoraan lain nojalla.

Pykälän 1 momenttiin liittyen lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 6 momentissa säädettäisiin eläkelaitoksen velvollisuudesta tiedottaa lisäeläkevakuutuksen järjestäneelle työnantajalle ja vakuutuksen piiriin kuuluville työntekijöille lisäeläkevakuutusten lakkauttamisesta. Eläkelaitoksen, jossa lain voimaan tullessa on jatkuvana voimassa olevia lisäeläkevakuutuksia, olisi neljän kuukauden kuluessa lain voimaantulosta eli viimeistään 30 päivänä huhtikuuta 2014 tiedo-

tettava kirjeellä lisäeläkevakuutuksen ottaneelle työnantajalle ja vakuutuksen piiriin kuuluville työntekijöille pykälän 1 momentissa tarkoitettua lisäeläkevakuutuksen päättämistä. Tässä tiedottamiskirjeessä eläkelaitosten pitäisi kertoa myös erilaisista vaihtoehtoista, kuinka työnantaja voisi järjestää lisäeläkevakuutuksen päättymisen vuoksi työntekijälle karttumatta jäävää eläketurvaa korvaavan turvan. Tämän tiedottamiskirjeen lisäksi edellä tarkoitettujen eläkelaitosten olisi lähetettävä viimeistään 31 päivänä lokakuuta 2014 asianomaisille työnantajille ja kullekin asianomaisista työntekijöistä erikseen kirje, jossa on kysymyksessä olevaa työntekijää koskeva arvio lisäeläkevakuutuksen lakkauttamisen vuoksi hänelle karttumatta jäävän lisäeläketurvan euromäärästä. Arvio perustuisi oletukseen, että työntekijän työsuhte lisäeläkevakuutuksen järjestäneeseen työnantajaan jatkuisi vähintään lisäeläkevakuutuksen mukaiseen eläkeikään saakka. Tämän kirjeen tarkoituksena olisi lähinnä olla apuna, kun työnantajat ja työntekijät sopisivat lisäeläkevakuutuksen lakkauttamisen vuoksi työntekijälle karttumatta jäävän eläketurvan korvaamisesta muulla tavoin.

Pykälän 2 momentin mukaan työntekijällä on lisäeläkevakuutuksen päättämistä huolimatta oikeus saada peruseläketurvan mukainen vanhuuseläke ja lisäeläketurvan mukaiset vapaakirjaeläkkeet päätetyn lisäeläkevakuutuksen mukaisessa vanhuuseläkeikässä, jos lisäeläkevakuutuksen mukainen vanhuuseläkeikä on vuoden 2016 lopussa alempi kuin TyEL:n mukaisen vanhuuseläkkeen alin ikäraja, joka on nykyisin 63 vuotta. Edellytyksenä olisi lisäksi, että työntekijän työsuhte lisäeläketurvan järjestäneeseen työnantajaan jatkuu edellä mainittuun vanhuuseläkeikään saakka tai päättyy aikaisintaan neljä kuukautta ennen mainitun vanhuuseläkeiän täyttämistä. Vanhuuseläkkeen saaminen edellyttäisi myös, ettei työntekijä enää ole siinä työsuhteessa, johon lisäeläketurva liittyy. Peruseläketurvan osalta työsuhteen päättymisedellytyksestä vanhuuseläkkeen saamiseksi säädetään TyEL:n 11 §:n 1 momentissa. Oikeus saada myös peruseläketurvan mukainen vanhuuseläke lisäeläkevakuutuksen mukaisessa alemmassa eläkeikässä ei kuitenkaan koskisi KuEL:n mukaista vanhuuseläkettä, joka

voimassa olevien säännösten mukaan on mahdollista saada aikaisintaan 63 vuoden iässä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin työnantajan oikeudesta TEL-lisäeläkejärjestelmän päättyessä kertamaksulla ostaa lisäeläkkeen määrän korotusta (määrällistä lisäeläkettä) sellaisille työntekijöille, jotka ovat täyttäneet lisäeläketurvan mukaisen vanhuuseläkeiän ennen lisävakuutuksen lakkauttamisajankoh-
taa ja jotka edelleen ovat lisäeläketurvan järjestäneen työnantajan palveluksessa. Jos työnantaja käyttää tätä oikeutta, kertamaksulla ostettavan lisäeläketurvan tulee koskea kaikkia kyseisen lisäeläkevakuutuksen henkilöpiiriin ryhmään kuuluvia, mainitut edellytykset täyttäviä työntekijöitä. Edellytyksenä olisi lisäksi, että työnantajan ja eläkelaitoksen väliseen vakuutus sopimukseen on jo aiemmin sisällytetty mahdollisuus eläketapah-
tuman yhteydessä kertamaksulla ostettavaan lisäeläkkeeseen. Niissä tilanteissa, joissa eläketapah-
tuma ei vielä ole, kertamaksulla kustannettavan lisäeläkkeen määrä laskettaisiin olettaen, että vanhuuseläkkeen eläketapah-
tuma on 31 päivänä joulukuuta 2016.

30 c §. Pykälä on uusi. Se koskee TEL-lisäeläketurvan rahoitusta ja kustannustenjakoa. Tämän uuden pykälän olisi tarkoitus tulla voimaan vuoden 2017 alusta. Nykyisin TEL-lisäeläketurvan rahoituksesta säädetään TyEL:n 177 §:ssä. Nämä TyEL:n säännökset siirrettäisiin nyt kysymyksessä olevaan uuteen pykälään. Samalla lisäeläketurvan rahoitusta ja kustannustenjakoa koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että TEL-lisäeläketurvan mukaiset etuudet olisivat kaikkien TyEL:n ja MEL:n mukaisista eläketurvaa hoitavien eläkelaitosten yhteisesti kustannettavia samalla tavoin kuin TyEL:n ja MEL:n mukaisien eläkkeiden yhteisesti kustannettavat osat. Tästä säädettäisiin pykälän 1 momentissa. Tällä hetkellä TEL-lisäeläketurvan mukaisista etuuksista ovat TyEL:n 179 §:n 1 momentin mukaan yhteisesti kustannettavia ne osat, jotka ylittävät TyEL:n 177 §:ssä mainitut laskuperusteiden mukaiset rahastoidut osat.

Pykälän 2 momentin mukaan TEL-lisäeläketurvaa vakuuttaneet eläkelaitokset osallistuvat vuosittain TyEL:n ja MEL:n mukaisien eläkkeiden yhteisesti kustannettavien osi-

en ja TEL-lisäeläketurvan mukaisten eläkkeiden kustannustenjakoon TyEL:n 166 §:ssä tarkoitettujen laskuperusteiden mukaisella osuudella TEL-lisäeläketurvan tasausvastuustaan. Tämän osuuden määräytymisestä säädettäisiin TyEL:n 179 §:n 4 momentissa tarkoitettussa asetuksessa. Tarkoituksena on, että osuus määräytyisi siten, että TEL-lisäeläketurvan rahastointiaste eli tasausvastuiden yhteismäärä suhteutettuna tulevien vuosien yhteenlaskettuun TEL-lisäeläketurvan mukaisista etuuksista aiheutuvaan menoon pysyy arvion mukaan samanlaisena kuin se olisi ilman ehdotettua muutosta.

Pykälän 2 momentissa ehdotettu muutos helpottaisi lisäeläketurvan toimeenpanoa. Se yksinkertaistaisi kustannusten selvittelyä maksetuista eläkkeistä, kun maksettavaa lisäeläketurvan mukaista eläkettä ei kustannusten jakoa varten enää tarvitsisi jaotella eri eläkelaitosten vastuulla oleviin rahastoituihin osiin ja tasausosaan.

Pykälän 3 momentin mukaan eläkelaitosten vastuut TEL-lisäeläketurvasta muodostuvat kokonaisuudessaan tasausvastuusta. Kaikki nykyiset TEL-lisäeläketurvan vastuut siirrettäisiin vuoden 2017 alussa perustettavaan TEL-lisäeläketurvan tasausvastuuseen. TEL-lisäeläketurvan tasausvastuuseen siirrettäisiin vuosittain TyEL:n 166 §:ssä tarkoitetuissa laskuperusteissa määritelty perustekorkotuoto ja sieltä vähennettäisiin eläkelaitoksen osuus 2 momentissa tarkoitettua kustannustenjaosta. Lisäksi tasausvastuusta vähennettäisiin etuuksien hoitamisesta aiheutuvia kuluja kattavat hoito-osat.

TEL-lisäeläketurvan tasausvastuun purkamisvauhti määrättäisiin TEL-lisäeläketurvan laskuperusteissa sellaiseksi, että se vastaa arvioiden mukaan riittävällä tarkkuudella sitä, mikä vastuiden purkamisvauhti olisi ollut ilman muutosta eli arvioitu lisäeläketurvan rahastointiaste säilyisi ennallaan. Näin muutoksella ei olisi olennaista vaikutusta peruseläketurvalta tasausjärjestelmän kautta lisäeduille tulevaan rahoituksen määrään eikä siten myöskään TyEL:n ja MEL:n vakuutusmaksujen tasoon. TEL-lisäeläketurvan tasausvastuun purkaminen tapahtuisi kertoimen avulla. Kertoimen suuruus vuonna 2017 ja sen kasvuvauhti seuraavina vuosina säädettäisiin laskuperusteissa etukäteen tehtyjen

arvioiden perusteella. Kertoimen suuruutta ja sen kasvuvauhtia voitaisiin tarvittaessa muuttaa laskuperusteissa, jos havaitaan, että toteutunut kehitys poikkeaa etukäteen arvioidusta siten, ettei kerroin enää toteuttaisi sille asetettua tavoitetta nykytekniikkaa vastaavan purkuvauhdin säilymisestä.

Nykyisiin TEL-lisäeläketurvan vastuisiin sisältyvä eläkkeiden myöntämisestä, maksamisesta ja vastuunlaskennasta aiheutuviin kuluihin tarkoitettuja hoitokuluja. Vastuisiin sisältyvä hoitokulun määrä on 1 prosentti maksun rahastoituvista osista ja vapautuva määrä 1 prosentti eläkelaitoksen vastuulla olevasta rahastoidusta eläkemenosta. Nämä hoitokulut olisivat rahoitustekniikan muutoksen jälkeen osa tasausvastuuta. Hoitokulujen vastuusta purkautumisen yksityiskohdat määriteltäisiin TyEL:n 166 §:ssä tarkoitetuissa laskuperusteissa.

Kun 1 päivänä tammikuuta 2017 kaikki TEL-lisäeläketurvan mukaiset etuudet muutettaisiin yhteisesti kustannettaviksi, koko etuuden määrä olisi yhteisesti kustannettava. Vuoden 2016 loppuun asti vastuuelan ja eläkevastuun laskuperusteisiin sovellettaisiin nykyisiä säännöksiä. Ehdotettuun TEL-lisäeläkejärjestelmän lakkauttamiseen sekä rahoituksen ja kustannustenjaon muuttamiseen liittyy myös lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 5 momentti. Sen mukaan TEL-lisäeläketurvasta lisäeläkevakuutusten lakkauttamiseen mennessä kertynyt vastuuelka ja eläkevastuu, joka sisältää myös tasoituserän, siirrettäisiin 1 päivänä tammikuuta 2017 lisäeläketurvan tasausvastuuseen.

32 §. Edellä on ehdotettu, että pykälän 5 ja 6 momentissa olevat säännökset siirrettäisiin asiasisällöltään muuttumattomina lakiin lisättäväksi ehdotetun 30 a §:n 1 ja 2 momenteiksi. Tämän vuoksi pykälän 5 ja 6 momentti ehdotetaan kumottavaksi.

1.2 Työntekijän eläkelaki

173 §. *Eläkelaitosten keskinäinen vastuu eläkkeistä ja kuntoutuskustannuksista.* Pykälässä oleva viittaus 177 §:ään ehdotetaan poistettavaksi jäljempänä ehdotetun 177 §:n kumoamisen vuoksi. Tätä muutosta sovellettaisiin vuoden 2017 alusta alkaen. Tätä ennen sovellettaisiin nykyistä pykälää.

177 §. *Eläkelaitoksen vastuu rekisteröidystä lisäedusta.* Edellä on ehdotettu, että TEL-lisäeläketurvan rahoituksesta ja kustannustenjaosta säädettäisiin TyEL-voimaanpanolakiin lisättäväksi ehdotetussa 30 c §:ssä, joka tulisi voimaan vuoden 2017 alusta alkaen. Koska tämä pykälä olisi vuoden 2016 jälkeen tarpeeton, pykälä ehdotetaan kumottavaksi siten, että sitä kuitenkin sovellettaisiin vuoden 2016 loppuun saakka.

179 §. *Eläkelaitosten vastuu yhteisesti kustannettavista etuuksista.* Pykälän 1 momentin 2 kohdassa oleva viittaus 177 §:ään ehdotetaan poistettavaksi edellä ehdotetun 177 §:n kumoamisen vuoksi. Tätä muutosta sovellettaisiin vuoden 2017 alusta. Tätä ennen sovellettaisiin nykyistä säännöstä.

181 §. *Vastuu eläkelaitoksen joutuessa konkurssiin.* Edellä on ehdotettu, että TyEL-voimaanpanolain 32 §:n 5 momentti siirretään asiasisällöltään muuttumattomana TyEL-voimaanpanolakiin lisättäväksi ehdotettuun 30 a §:ään. Tämän vuoksi pykälän 1 momentissa oleva viittaus TyEL-voimaanpanolain 32 §:n 5 momenttiin ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi TyEL-voimaanpanolain 30 a §:ään.

1.3 Merimieseläkelaki

160 §. *Vastuu eläkekassan tai muun eläkelaitoksen joutuessa konkurssiin.* Pykälän 1 momentissa oleva viittaus TyEL-voimaanpanolain 32 §:n 5 momentissa tarkoitettuun rekisteröityyn lisäetuun ehdotetaan muutettavaksi viittaukseksi TyEL-voimaanpanolain 30 a §:ssä tarkoitettuun rekisteröityyn lisäetuun, koska edellä on ehdotettu, että TyEL-voimaanpanolain 32 §:n 5 momentin säännös siirretään TyEL-voimaanpanolakiin lisättäväksi ehdotettuun 30 a §:ään.

1.4 Laki yrittäjän eläkelain voimaannosta

29 §. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 momentti. Siinä säädettäisiin YEL-lisäeläketurvan mukaisen täyden työkyvyttömyyseläkkeen muuttumisesta vanhuuseläkkeeksi ja osatyökyvyttömyyseläkkeen muuttumisesta täyden työkyvyttömyyseläkkeeksi.

keen suuruisiksi vanhuuseläkkeeksi peruseläketurvan mukaisessa eläkeiässä. Muutos vastaisi edellä TyEL-voimaanpanolain 30 a §:n 3 momenttiin ehdotettua muutosta. Nyt ehdotettua muutosta koskevissa voimaantulosäännöksissä olisi kuitenkin joitakin eroavuuksia TyEL-voimaanpanolakiin nähden.

Koska YEL-lisäeläketurvan mukaiset työkyvyttömyyseläkkeet ovat nykyisin vapaakirjaeläkkeitä, joissa vanhuuseläkeikä on 65 vuotta, voimaantulosäännöksissä ei olisi TyEL-voimaanpanolain muuttamista koskevan lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 2 momentin jälkimmäistä virkettä, joka koskee osatyökyvyttömyyseläkkeitä, vastaavaa säännöstä. Myöskään YEL-lisäeläketurvan mukaisia työttömyyseläkkeitä ei ole enää maksussa, joten lakiehdotuksen voimaantulosäännöksessä ei olisi TyEL-voimaanpanolain muuttamista koskevan lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 3 momentin viimeistä virkettä vastaavaa säännöstä.

30 §. Pykälässä säädetään YEL-lisäeläketurvan rahoituksesta ja kustannustenjaosta. Pykälän 1 momentissa säädetään YEL-lisäeläketurvan mukaisten eläkkeiden kustantamisesta. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että YEL-lisäeläketurvan mukaiset etuudet olisivat kaikkien YEL:n mukaista eläketurvaa hoitavien eläkelaitosten yhteisesti kustannettavia. Kukaan YEL-lisäeläketurvaa vakuuttanut eläkelaitos kustantaisi maksamansa YEL-lisäeläketurvan mukaisen eläkemenon hoitokustannuksineen ehdotetun pykälän uudessa 2 momentissa tarkoitetusta tasausvastuustaan niin kauan kuin eläkelaitoksen tasausvastuuta riittää. Tämän jälkeen YEL-lisäeläketurvan mukainen eläkemeno kustannettaisiin kokonaan YEL:n mukaisten eläkkeiden kustannustenjaosta vastaavalla tavalla kuin YEL:n peruseläketurvan mukaisten eläkkeiden kustannukset.

Niiden eläkelaitoksien, jotka eivät ole vakuuttaneet YEL-lisäeläketurvaa ja joilla ei siten ole YEL-lisäeläketurvan tasausvastuuta, maksamat YEL-lisäeläketurvan eläkkeet kustannettaisiin muutoksen alusta alkaen kokonaan YEL:n mukaisten eläkkeiden kustannustenjaosta. Näiden YEL-lisäeläketurvan mukaisten eläkkeiden osuus kaikista eläkkeistä on pieni, joten alussa muutoksen jäl-

keen lähes kaikki maksettavat YEL-lisäeläketurvan mukaiset eläkkeet kustannettaisiin eläkelaitosten YEL-lisäeläketurvan tasausvastuista.

Pykälän nykyisessä 2 momentissa säädetään lisäeläkkeitä koskevasta yksityisten alojen eläkelaitosten konkurssiyhteisvastuusta. Momentti ehdotetaan siirrettäväksi sellaiseen pykälän 3 momentiksi. Pykälään ehdotetaan säädettäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan eläkelaitosten YEL-lisäeläketurvan vastuut muodostuvat kokonaisuudessaan tasausvastuusta. Nykyiset YEL-lisäeläketurvan vakuutusmaksu- ja korvausvastuut siirrettäisiin lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 5 momentin mukaisesti vuoden 2014 alussa nykyiseen YEL-lisäeläketurvan tasausvastuuseen. YEL-lisäeläketurvan tasausvastuuseen lisättäisiin vuosittain tasausvastuulle laskettu perustekorkotuotto ja siitä vähennettäisiin vuosittain YEL-lisäeläketurvan etuuksista aiheutuva meno sekä etuuksien hoitamisesta aiheutuvia kuluja kattavat hoito-osat. Perustekorko ja hoito-osat määrättäisiin vastuuvelan laskuperusteissa.

Pykälän nykyinen 3 momentin säännös koskee vuodelle 2007 tehtyä kuolevuusperusteen tarkentamista ja säännös ehdotetaan poistettavaksi laista tarpeettomana.

Lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 1 momentin mukaan pykälään ehdotetut muutokset tulisivat voimaan vuoden 2014 alusta. Voimaantulosäännöksen 5 momentin mukaan lain voimaan tullessa tasausvastuuseen siirrettäisiin YEL-lisäeläketurvasta 31 päivään joulukuuta 2013, mainittu päivä mukaan lukien, saakka kertynyt vastuovelka ja lisäeläketurvan mukaiset etuudet olisivat YEL-tasausjärjestelmän kautta kustannettavia 1 päivästä tammikuuta 2014.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat määräykset lisäeläketurvan mukaisen, 65 vuoden vanhuuseläkeikää vastaavan vapaakirjan muodostamisesta ja muuntamisesta vastaamaan eläkkeelle siirtymisikää sisältävät sosiaali- ja terveysministeriön 28 päivänä joulukuuta 2004 vahvistamiin työeläkelakien mukaisten vapaaehtoisten lisäetujen vapaakirjan ehtoihin ja perus-

teisiin. Mainitut vapaakirjan ehdot ja perusteet ovat kumoutuneet vuoden 2007 alussa voimaan tulleen TyEL:n ja uuden YEL:n myötä. Kumottuja vapaakirjan ehtoja ja perusteita sovellettaisiin kuitenkin sellaisinaan muodostettaessa lisäeläketurvan mukaisia 65 vuoden ikää vastaavia vapaakirjoja TyEL-voimaanpanolain uuden 30 b §:n 1 momentin perusteella ja muunnettaessa näitä vapaakirjoja vastaamaan eläkkeelle siirtymisikää TyEL-voimaanpanolain uuden 30 a §:n 1 momentin ja 30 b §:n 2 momentin sekä YEL-voimaanpanolain 29 §:n 4 momentin perusteella. Eläkkeen muuntamisesta vastaamaan 62 vuotta alempaa eläkkeelle siirtymisikää annettu sosiaali- ja terveysministeriön asetus (1413/2006) koskee yksityisten alojen eläkelakien mukaisen eläkkeen muuntamista ja sitä sovellettaisiin sellaisenaan myös esityksessä ehdotettujen lakien voimaantulon jälkeen.

Sosiaali- ja terveysministeriö on vahvistanut työeläkeyhtiöiden ja eläkekassojen vakuutusmaksujen ja vastuuvelan laskuperusteet ja on antanut asetuksen TEL:n 11 §:n mukaista toimintaa harjoittavan eläkesäätiön eläkevastuun laskuperusteista (509/2007). Sosiaali- ja terveysministeriö on myös vahvistanut TyEL:n 183 §:n perusteella eläkeläistosten kustannustenjakoperusteet. Sosiaali- ja terveysministeriö on myös antanut asetuksen perusteista, joiden mukaan eläkelaitokset vastaavat työntekijän eläkelain 179 §:n 1 momentissa ja merimieseläkelain 159 §:n 1 momentissa tarkoitetuista kuluista (1423/2006). Esityksessä ehdotettujen rekisteröidyn lisäeläketurvan rahoitusta koskevien muutoksien vuoksi viimeisenä mainittu asetus tulisi tarpeettomaksi ja se pitäisi kumota. Lisäksi edellä mainittuihin laskuperusteisiin ja kustannustenjakoperusteisiin sekä ensin mainittuun asetukseen olisi tehtävä muutoksia.

3 Voimaantulo

Esityksessä ehdotetut lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014. Tästä säädettäisiin lakien voimaantulosäännösten 1 momentissa. TyEL-voimaanpanolain muuttamista koskevan lakiehdotuksen 30 c § tulisi kuitenkin voimaan

vasta 1 päivänä tammikuuta 2017. Tätä ennen TEL-lisäeläketurvan rahoitukseen sovellettaisiin TEL-lisäeläketurvan rahoitusta koskevia säännöksiä sellaisina kuin ne ovat voimassa vuoden 2016 loppuun saakka.

TyEL-voimaanpanolain muuttamista koskevan lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 2—4 momentissa olisi tarkemmat säännökset siitä, missä tilanteissa lakiin ehdotettua 30 a §:n 3 momenttia, joka koskee TEL-lisäeläketurvan mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen vanhuuseläkkeeksi muuttumisen ajankohtaa, sovellettaisiin. Voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan 30 a §:n 3 momenttia sovellettaisiin työkyvyttömyyseläkkeisiin, joiden eläketapahtuma on 1 päivänä tammikuuta 2014 tai sen jälkeen. Säännöstä ei kuitenkaan sovellettaisi sellaisiin osatyökyvyttömyyseläkkeisiin, joiden eläketapahtuma on ennen 1 päivää tammikuuta 2017 ja lisäeläkevakuutuksen mukainen vanhuuseläkeikä on 63 vuotta alempi.

Voimaantulosäännöksen 3 momentissa on säännös, jonka mukaan muutos koskisi myös sellaisia TEL-lisäeläketurvan mukaisia työkyvyttömyyseläkkeitä, joissa eläketapahtuma on ennen lain voimaantuloa ja työntekijä täyttää TyEL:n mukaisen vanhuuseläkeiän tämän lain voimassa ollessa. Siten säännös koskisi sekä lain voimaan tullessa maksussa olevia työkyvyttömyyseläkkeitä että lain voimaantulon jälkeen myönnettyjä työkyvyttömyyseläkkeitä, joissa eläketapahtuma on ennen 1 päivää tammikuuta 2014. Koska edelleen on maksussa sellaisia TEL-lisäeläketurvan mukaisia työttömyyseläkkeitä, joissa lisäeläketurvan mukainen vanhuuseläkeikä on 65 vuotta, muutos koskisi myös lain voimaan tullessa maksussa olevia työttömyyseläkkeitä.

Voimaantulosäännöksen 4 momentin mukaan muutos ei kuitenkaan koskisi sellaisia TEL-lisäeläketurvan mukaisia osatyökyvyttömyyseläkkeitä, joissa rekisteröidyn lisäeläketurvan mukainen vanhuuseläkeikä on 63 vuotta alempi. Tällainen osatyökyvyttömyyseläke muuttuisi täyden työkyvyttömyyseläkkeen suuruiseksi vanhuuseläkkeeksi jo 63 vuotta alemmassa vanhuuseläkeiässä.

Voimaantulosäännöksen 5 momentin mukaan kun TEL-lisäeläketurvan mukaiset vakuutukset päätetään 31 päivänä joulukuuta

2016, niin lisäeläketurvasta 31 päivään joulukuuta 2016, mainittu päivä mukaan lukien, mennessä kertynyt vastuuvelka ja eläkevastuu tasoitusmäärineen siirrettäisiin 1 päivänä tammikuuta 2017 lisäeläketurvan tasausvastuuseen, jonka jälkeen lisäeläketurvasta aiheutuvat menot olisivat kokonaan TyEL- ja MEL-eläkelaitosten yhteisesti kustannettavia.

Voimaantulosäännöksen 6 momentissa olisi säännös eläkelaitosten velvollisuudesta tiedottaa kirjeellä lisäeläkevakuutuksen ottaneille työnantajille ja vakuutuksen piiriin kuuluville työntekijöille viimeistään 30 päivänä huhtikuuta 2014 30 b §:n 1 momentissa tarkoitettua lisäeläkevakuutuksen päättämisestä. Tässä kirjeessä eläkelaitosten pitäisi kertoa myös erilaisista vaihtoehdoista, kunta työnantaja voisi järjestää lisäeläkevakuutuksen päättymisen vuoksi työntekijälle karttumatta jäävää eläketurvaa korvaavan turvan. Momentissa säädettäisiin myös, että eläkelaitosten olisi edellä tarkoitettua tiedottamiskirjeen lisäksi lähetettävä viimeistään 31 päivänä lokakuuta 2014 asianomaisille työnantajille ja kullekin asianomaisista työntekijöistä erikseen kirje, jossa on kysymyksessä olevaa työntekijää koskeva arvio lisäeläkevakuutuksen lakkauttamisen vuoksi hänelle karttumatta jäävän lisäeläketurvan määrästä.

TyEL:n muuttamista koskevan lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 2 momentin mukaan lailla kumottua 177 §:ää sekä muutettuja 173 §:ää ja 179 §:n 1 momentin 2 kohtaa sovellettaisiin vuoden 2016 loppuun saakka sellaisina kuin ne ovat lain voimaan tullessa.

MEL:n muuttamista koskevan lakiehdotuksen voimaantulosäännöksessä ei olisi siirtymäsäännöksiä, joten lakia sovellettaisiin sen voimaantulosta alkaen.

YEL-voimaanpanolain muuttamista koskevan lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 2—4 momentit, jotka liittyvät lain 29 §:n 6 momentissa säädettäväksi ehdotettuun YEL-lisäturvan mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen vanhuuseläkkeeksi muuttamisen ajankohtaan, vastaisivat pääosin edellä ensimmäisenä mainitun lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 2—4 momentteja. Koska YEL-lisäeläketurvan mukaiset työkyvyttömyyseläkkeet ovat nykyisin vapaakirjaeläkkeitä, joissa vanhuuseläkeikä on 65 vuot-

ta, voimaantulosäännöksessä ei olisi ensin mainitun lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 2 momentin jälkimmäistä virkettä vastaavaa säännöstä. Lisäksi, koska YEL-lisäeläketurvan mukaisia työttömyyseläkkeitä ei ole enää maksussa, voimaantulosäännöksessä ei myöskään olisi ensin mainitun lakiehdotuksen 3 momentin viimeistä virkettä vastaavaa säännöstä. Voimaantulosäännöksessä ei myöskään olisi lain 30 §:n osalta siirtymäsäännöksiä, joten YEL-lisäeläketurvan rahoitusta koskevia muutoksia sovellettaisiin vuoden 2014 alusta alkaen. Voimaantulosäännöksen 5 momentin mukaan 1 päivänä tammikuuta 2014 YEL-tasausvastuuseen siirrettäisiin 31 päivään joulukuuta 2013, mainittu päivä mukaan lukien, mennessä kertynyt vastuuvelka.

4 Säättämisjärjestys

Esityksessä ehdotettujen lainmuutosten perustuslainmukaisuuden arvioinnissa tulee erityisesti kiinnittää huomiota perustuslain 15 §:n mukaiseen omaisuuden suojaan ja 19 §:n 2 momentin mukaiseen perustoimeentulon turvaan.

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Perustuslakivaliokunnan lausunnoissa on vakiintuneesti katsottu, että henkilön itselleen ansaitsema työeläke kuuluu lähtökohtaisesti perustuslain mukaisen omaisuuden suojan piiriin. Työeläkkeen omaisuuden suoja pohjautuu perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan ajatukseen, että työeläke ansaitaan palvelussuhteen kestäessä. Tällä tavoin ansaittavaa, mutta vasta myöhemmin maksettavaa palkkaperusteisin maksuin rahoitettua etuutta pidetään työsuorituksen vastikkeen osana (PeVL 9/1999 vp, PeVL 60/2002 vp). Perustuslakivaliokunnan lausunnoissa on katsottu, ettei jo maksussa olevia, eräänntyneitä eläke-eriä voida heikentää tavallisella lailla. Myös on katsottu, että työelämässä vielä olevien henkilöiden kohdalla perustuslain mukaisen omaisuuden suojan piiriin kuuluu se eläkekertymä, jonka henkilö palkkaansa liittäen on jo ennättänyt ansaita. Valiokunnan vakiintuneen tulkinnan mukaan työeläkejärjestelmän mukainen oikeus perhe-eläkkeeseen ja työkyvyt-

tömyyseläkkeen tulevan ajan eläkeoikeus eivät ole henkilön itselleen ansaitsemia konkreettisia taloudellisia etuuksia eivätkä ne sen vuoksi kuulu samalla tavalla perustuslain mukaisen omaisuuden suojan piiriin kuin oikeus vanhuuseläkkeeseen (PeVL 22/1995, PeVL 9/1999). Lisäksi perustuslakivaliokunta on katsonut, että ansaittuun eläkkeeseen voidaan tehdä vähäisiä muutoksia tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä (PeVL 60/2002 vp).

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkinnan mukaisena lähtökohtana on ollut, ettei perustuslain mukainen omaisuuden suoja koske voimassa olevan eläkejärjestelmän suojaamista. Valiokunta on katsonut, että valtiosääntöoikeudellisen omaisuuden suojan estämättä tavallisella lailla, jollei erityisestä syystä muuta johdu, voidaan säätää eläkejärjestelmän sisällöstä kuten esimerkiksi eläkkeen karttumista, eläkeikää ja eläkkeen tavoitetasoa heikentävästi (PeVL 13/1993 vp, PeVL 35/1995, PeVL 60/2002 vp). Erityisen syyn on katsottu voivan muodostua lähinnä siitä, että eläkejärjestelyn muutokset toteutetaan tavalla, joka joiltain osin saisi aikaan ansaittuina pidettävien eläke-etujen kohtuuttoman heikennyksen (PeVL 60/2002). Valiokunta on kiinnittänyt huomiota myös valtiosääntöoikeudelliseen luottamuksen suojaan ja oikeutettuihin odotuksiin. Valiokunnan mukaan asteittaista toteuttamista voidaan pitää osoituksena suojata valtiosääntöoikeudellisesti merkittävällä tavalla erityisesti lähitulevaisuudessa eläkeiän saavuttavien henkilöiden oikeutettuja odotuksia (PeVL 60/2002 vp). Valiokunta on edellyttänyt riittävän pitkää siirtymäaika muun muassa eläkeiän korotuksen täysimääräiselle voimaantulolle.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön perusteella myös varallisuusarvoisten sopimussuhteiden pysyvyys kuuluu perustuslain mukaisen omaisuuden suojan piiriin. Kielto puuttua taannehtivasti sopimussuhteiden koskemattomuuteen ei ole kuitenkaan valiokunnan käytännössä muodostunut ehdottomaksi (PeVL 37/1998, PeVL 48/1998, PeVL 63/2002). Omaisuuden suojan on katsottu suojaavan yksityisen oikeutta pysyä tehdyissä varallisuusarvoisissa sopimuksissa. Perusteltujen odotusten suojaan on valiokunnan käytännössä katsottu kuuluvan oikeus

luottaa sopimussuhteen kannalta olennaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelevän lainsäädännön pysyvyyteen niin, ettei tällaisia seikkoja voida säännellä tavalla, joka kohtuuttomasti heikentäisi sopimusosapuolten oikeusasemaa (PeVL 5/2002, PeVL 24/2002). Perusteltujen odotusten ja luottamuksen suojan merkityksen on katsottu korostuvan, kun kysymyksessä on ollut lailla alun alkaen luotu erikoisjärjestely (PeVL45/2002 vp). Esityksessä ehdotetaan muun muassa jatkuvina voimassa olevien rekisteröityjen TEL-lisäeläkevakuutusten päättämistä lain nojalla. Tämän vuoksi valtiosääntöoikeudellisesti on arvioitava myös sitä, rikkooko ehdotettu muutos yksityisten tahojen oikeutta pysyä tehdyissä varallisuusarvoisissa sopimuksissa.

Hallituksen esitys eläkelainsäädännön muuttamiseksi (HE 242/2002 vp) oli eduskuntakäsittelyn aikana lausunnon antamista varten perustuslakivaliokunnan käsiteltävänä (PeVL 60/2002). Valiokunta kiinnitti launnonssa huomiota muun muassa 1. lakiehdotuksen voimaantulosäännöksen 22 momenttiin, joka koski työnantajien työntekijöilleen järjestämää lisäeläketurvaa. Se totesi launnonssa: ”Lisäeläketurva ei ehdotuksen mukaan korotu automaattisesti, jos vähimmäisehtojen mukainen eläke alenee lain säännösten johdosta. Lisäeläketurvan ehtoja voidaan lisäksi heikentää kohdistamalla lisäeläketurvaan lain säännöksistä johtuvia korotuksia vastaava vähennys, jos eläketurvan rah-arvo ei tällöin alene.” Lausunnon mukaan nämä ehdotukset ovat ongelmallisia, koska työntekijän ja työnantajan väliseen yksityisoikeudelliseen sopimukseen perustuva lisäeläketurva nauttii eri tavoin omaisuuden suojaan kuin lakiin perustuvat eläkkeet (PeVL 22/1995; PeVL 60/2002). Valiokunta katsoi, ettei ehdotettu voimaantulojärjestely ole sopuinnassa perustuslain 15 §:n kanssa, jos järjestely merkitsee mahdollisuutta puuttua tarkoitettunlaiseen sopimus pohjaiseen lisäturvaan. Valiokunnan mukaan säännöstä oli tämän estämiseksi täsmennettävä, jotta lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä tai vaihtoehtoisesti kyseinen momentti voidaan poistaa lakiehdotuksesta, jolloin asia jää ratkaistavaksi sopimuksen tulkinnalla.

Hallituksen esityksessä yrittäjän eläkeläiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 197/2006) ehdotettiin muun muassa, että rekisteröity YEL-lisäeläkejärjestelmä lakkautetaan. Tuolloin eduskunta katsoi, pyytämättä asiasta peruslakivaliokunnan lausuntoa, että hallituksen esityksessä ehdotetut lait voitiin säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Perustuslain 19 §:n 2 momentin mukaan lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan muun muassa työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana ja huoltajan menetyksen perusteella. Peruslakivaliokunnan mukaan tämä asettaa lainsäätäjälle veloitteen taata jokaiselle perustoimeentulon turvaa tarvitsevalle subjektiivisen oikeuden tällaiseen julkisen vallan järjestämään turvaan (PeVM25/1994 vp). Perustoimeentuloa turvaavien järjestelmien tulee olla sillä tavalla kattavia, ettei synny välinputoajaryhmiä (HE 309/1993, PeVL 25/1994). Perustuslain 19 §:n 2 momentissa ei kuitenkaan turvata esimerkiksi jotakin työeläkejärjestelmää sinänsä vaan ylipäätään yksilön oikeutta perustoimeentulon turvaan (PeVL 60/2002 vp).

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla ei puututtaisi kenenkään jo maksussa olevaan eläkkeeseen. Muutokset eivät myöskään heikentäisi kenenkään jo itselleen ansaitsemaa

lisäeläketurvaa. Lisäksi oikeus jäädä vanhuuseläkkeelle rekisteröidyn TEL-lisäeläkevakuutuksen mukaisessa vanhuuseläkeiässä säilyisi vakuutusten lakkauttamisesta huolimatta ennallaan. Muutoksilla ei myöskään puututtaisi työnantajien ja työntekijöiden välisten lisäeläketurvaa koskevien yksityisoikeudellisten sopimusten sisältöön. Lisäksi työnantajilla ja työntekijöillä olisi ehdotettujen lakien voimaantulon jälkeen riittävästi aikaa sopia siitä, miten työnantaja järjestäisi heidän aikoinaan tekemiensä sopimusten mukaisen lisäeläketurvan korvaamaan muulla tavoin työntekijöilleen rekisteröityjen TEL-lisäeläkevakuutusten päättämisestä johdettava lisäeläketurvan menetystä.

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla ei myöskään puututtaisi kenenkään perustuslain mukaiseen perustoimeentulon turvaan.

Edellä olevan perusteella hallitus katsoo, etteivät esityksessä ehdotetut muutokset ole ristiriidassa perustuslain 15 §:n 1 momentin ja 19 §:n 2 momentin kanssa ja näin ollen ehdotetut lait voidaan säätää tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**työntekijän eläkelain voimaannonlain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan työntekijän eläkelain voimaannonlain (396/2006) 32 §:n 5 ja 6 momentti sekä *lisätään* lakiin uusi 30 a—30 c § seuraavasti:

30 a §

Rekisteröidyn lisäeläketurvan mukaiseen eläkkeeseen sovelletaan, mitä ennen 1 päivää tammikuuta 2007 voimassa olleessa TEL-lain 11 §:ssä ja sen nojalla annetuissa alemmanasteisissa säädöksissä sekä TEL-lain muuttamisesta annettujen lakien 1482/1995, 1263/1999 ja 634/2003 voimaantulosäännöksissä säädettiin.

TEL-lain mukaista vähimmäisturvaa koskevaan eläkejärjestelyyn, johon työnantaja on sisällyttänyt itsensä TEL-lain 1 §:n 3 momentin mukaisesti, sellaisena kuin se oli laeissa 395/1961 ja 639/1966, sovelletaan sosiaali- ja terveysministeriön 28 päivänä joulukuuta 2004 vahvistamia työnantajan eläkevakuutuksen vapaakirjan ehtoja ja perusteita.

Edellä 1 ja 2 momentin estämättä rekisteröidyn lisäeläketurvan mukainen täysi työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi ja osatyökyvyttömyyseläke täyden työkyvyttömyyseläkkeen määräiseksi vanhuuseläkkeeksi samasta iästä kuin työntekijän eläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke.

30 b §

Edellä 30 a §:n 1 momentissa tarkoitettua lisäeläketurvaa koskeva vakuutus (*lisäeläkevakuutus*) päätetään 31 päivänä joulukuuta 2016 ja ansaitusta lisäeläkkeestä muodostetaan 65 vuoden vanhuuseläkeikää vastaava vapaakirja.

Jos 1 momentissa mainittuna ajankohtana työntekijän lisäeläkevakuutuksen mukainen vanhuuseläkeikä on alempi kuin työntekijän eläkelain mukaisen vanhuuseläkkeen alin

ikäraja, työntekijällä on 30 §:n estämättä oikeus 1 momentissa tarkoitettuun lisäeläkkeen vapaakirjaan ja aiemmin muodostettuihin lisäeläkkeen vapaakirjoihin sekä työntekijän eläkelain mukaiseen eläkkeeseen aikaisintaan lisäeläkevakuutuksen mukaisessa vanhuuseläkeikässä. Edellytyksenä on lisäksi, että työsuhte, johon lisäeläketurva on liittynyt, jatkuu mainittuun vanhuuseläkeikään saakka tai päättyy aikaisintaan neljä kuukautta ennen mainitun eläkeiän täyttämistä. Vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on myös, ettei työntekijä enää ole siinä työsuhteessa, johon lisäeläketurva on liittynyt.

Kun lisäeläkevakuutus päättyy 1 momentin mukaisesti, työnantajalla on oikeus kertamaksulla ostaa eläkkeen määrän korotusta sellaisille lisäeläkevakuutuksen henkilöpiiriin kuuluvan ryhmän työntekijöille, jotka ovat täyttäneet lisäeläkevakuutuksen mukaisen vanhuuseläkeiän viimeistään 1 momentissa mainittuna ajankohtana ja joiden työsuhte lisäeläketurvan järjestäneeseen työnantajaan jatkuu edelleen. Edellytyksenä on lisäksi, että lisäeläketurvaa koskevaan vakuutussopimukseen sisältyy oikeus eläketapahtuman yhteydessä kertamaksulla ostaa eläkkeen määrän korotusta. Kertamaksulla kustannettavan lisäeläkkeen määrää laskettaessa vanhuuseläkkeen eläketapahtuman katsotaan olevan 31 päivänä joulukuuta 2016.

30 c §

Edellä 30 a §:ssä tarkoitettut etuudet ovat työntekijän eläkelain ja merimieseläkelain

mukaista eläketurvaa hoitavien eläkelaitosten yhteisesti kustannettavia.

Kukin 1 momentissa tarkoitettua lisäeläketurvaa vakuuttaneista eläkelaitoksista osallistuu vuosittain työntekijän eläkelain ja merimieseläkelain mukaista eläketurvaa hoitavien eläkelaitosten yhteisesti kustannettavien etuuksien aiheuttaman menon kustantamiseen 3 momentissa tarkoitettua lisäeläketurvan tasausvastuustaan työntekijän eläkelain 166 §:ssä tarkoitettujen laskuperusteiden mukaisella osuudella siten kuin mainitun lain 179 §:n 4 momentin nojalla annetussa sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksessa tarkemmin säädetään.

Työeläkevakuutusyhtiön ja eläkekassan vastuuvélka sekä eläkesäätiön eläkevastuu 1 momentissa tarkoitetuista etuuksista muodostuu kokonaisuudessaan tasausvastuusta, johon lisätään vuosittain tasausvastuulle laskettu työntekijän eläkelain 166 §:ssä tarkoitettujen laskuperusteiden mukainen perustekorko. Perustekorolla korotetusta tasausvastuusta vähennetään vuosittain 2 momentissa tarkoitettu kustannusosuus ja vastuuvélan tai eläkevastuun laskuperusteissa määrättyt, etuuksien hoitamisesta aiheutuvien kulujen kattamiseksi tarkoitettut hoito-osat.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014. Sen 30 c § tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

Lain 30 a §:n 3 momenttia sovelletaan työkyvyttömyyseläkkeisiin, joiden eläketapahtuma on 1 päivänä tammikuuta 2014 tai sen jälkeen. Lain 30 a §:n 3 momenttia ei kuitenkaan sovelleta sellaiseen osatyökyvyttömyyseläkkeeseen, jonka eläketapahtuma on ennen 1 päivää tammikuuta 2017 ja lisäeläkevakuutuksen mukainen vanhuuseläkeikä on alle 63 vuotta.

Lain 30 a §:n 3 momenttia sovelletaan myös sellaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen, jonka eläketapahtuma on ennen tämän lain voimaantuloa ja työntekijä täyttää työntekijän eläkelain (395/2006) mukaisen vanhuuseläkeiän tämän lain tultua voimaan. Mitä

edellä säädetään työkyvyttömyyseläkkeestä, koskee myös sellaista työttömyyseläkettä, joka on maksussa tämän lain voimaan tullessa.

Mitä 3 momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske sellaista osatyökyvyttömyyseläkettä, jossa lisäeläkevakuutuksen mukainen vanhuuseläkeikä on alle 63 vuotta.

Kun lisäeläkevakuutukset päätetään 30 b §:n 1 momentin perusteella:

1) lisäeläketurvasta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2016 kertynyt vastuuvélka ja eläkevastuu, joka sisältää myös tasoitusmäärän, siirretään 1 päivänä tammikuuta 2017 lisäeläketurvan tasausvastuuseen;

2) lisäeläketurvan mukaiset etuudet ovat kokonaan 1 päivästä tammikuuta 2017 työntekijän eläkelain ja merimieseläkelain (1290/2006) mukaista eläketurvaa hoitavien eläkelaitosten yhteisesti kustannettavia; tällöin kunkin eläkelaitoksen 30 c §:n 2 momentissa tarkoitettu osuus yhteisesti kustannettavista menoista arvioidaan siten, että eläkelaitosten lisäeläketurvan tasausvastuiden yhteismäärä suhteessa tulevien vuosien yhteenlaskettuun lisäeläketurvan mukaisista etuuksista aiheutuvaan menoon pysyy samanlaisena kuin se arvion mukaan olisi ollut ilman muutosta.

Eläkelaitoksen, jossa tämän lain voimaan tullessa on jatkuvana voimassa olevia lisäeläkevakuutuksia, on viimeistään 30 päivänä huhtikuuta 2014 lähetettävällä kirjeellä tiedotettava lisäeläkevakuutuksen ottaneelle työntantajalle ja vakuutuksen piiriin kuuluville työntekijöille 30 b §:n 1 momentissa tarkoitettua lisäeläkevakuutuksen päättämisestä ja vaihtoehtoista, kuinka työntantaja voisi järjestää lisäeläkevakuutuksen päättymisen vuoksi työntekijälle karttumatta jäävää eläketurvaa korvaavan turvan. Lisäksi eläkelaitoksen on lähetettävä viimeistään 31 päivänä lokakuuta 2014 edellä tarkoitetuille työntantajalle ja jokaiselle edellä tarkoitetuista työntekijöistä erikseen kirje, jossa on asianomaista työntekijää koskeva arvio lisäeläkevakuutuksen lakkauttamisen vuoksi hänelle karttumatta jäävän lisäeläketurvan määrästä.

2.

Laki**työntekijän eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan työntekijän eläkelain (395/2006) 177 § sekä
muutetaan 173 §, 179 §:n 1 momentin 2 kohta ja 181 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä
 on 181 §:n 1 momentti laissa 1292/2006, seuraavasti:

173 §

Eläkelaitosten keskinäinen vastuu eläkkeistä ja kuntoutuskustannuksista

Kukin eläkelaitos vastaa tämän lain mukaisen eläkkeen ja kuntoutusrahan siitä osasta, joka on 174—176 §:n mukaisesti rahastoitu kyseiseen eläkelaitokseen. Muilta osin eläkelaitokset vastaavat eläkkeiden kustannuksista yhdessä.

179 §

Eläkelaitoksen vastuu yhteisesti kustannettavista etuuksista

Eläkelaitokset, mukaan lukien Merimieseläkekassa, vastaavat yhteisesti seuraavista kuluista siltä osin kuin niitä ei saada muualta kustannetuiksi:

2) eläkkeiden ja kuntoutusrahojen ne osat, jotka ylittävät 174—176 §:n mukaiset määrät; tällöin kuntoutusrahan kustannuksen katsotaan kokonaan määräytyvän sen eläkelain mukaan, jonka perusteella kuntoutusraha on myönnetty;

181 §

Vastuu eläkelaitoksen joutuessa konkurssiin

Jos eläkelaitoksen tai Merimieseläkekassan konkurssin vuoksi eläke, kuntoutusetuus, 98 §:n mukaisesta indeksitarkistuksesta johdettu korotus taikka työntekijän eläkelain voimaanpanolain 30 a §:ssä tarkoitettu rekisteröity lisäetu jää kokonaan tai osittain turvaamatta, eläkelaitokset, mukaan lukien Merimieseläkekassa, vastaavat niistä yhteisesti eläkelaitoksessa tai Merimieseläkekassassa vakuutettujen työansioden mukaisessa suhteessa. Merimieseläkelain mukaisella eläkkeellä tarkoitetaan tällöin merimieseläkelain 153 §:n 2 momentissa säädettyä merimieseläkelain mukaisen eläkkeen tämän lain mukaista eläkettä vastaavaa osaa. Tarkemmat säännökset eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan vastuusta annetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2014.

Lain 173 ja 177 §:ää sekä 179 §:n 1 momentin 2 kohtaa sovelletaan kuitenkin 31 päivään joulukuuta 2016 sellaisina kuin ne olivat tämän lain voimaan tullessa.

3.

Laki**merimieseläkelain 160 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan merimieseläkelain (1290/2006) 160 §:n 1 momentti seuraavasti:

160 §

*Vastuu eläkekassan tai muun eläkelaitoksen
joutuessa konkurssiin*

Jos eläkekassan tai työntekijän eläkelain 1 §:n 3 momentissa tarkoitetun eläkelaitoksen konkurssin vuoksi eläke, kuntoutusetuus, 102 §:n mukaisesta indeksitarkistuksesta johtuva korotus taikka työntekijän eläkelain voimaanpanolain (396/2006) 30 a §:ssä tarkoitettu rekisteröity lisäetu jää kokonaan tai osittain turvaamatta, eläkekassa ja työntekijän eläkelain 1 §:n 3 momentissa tarkoitetut eläkelaitokset vastaavat niistä yhteisesti elä-

kekassassa ja mainituissa eläkelaitoksissa vakuutettujen työansioiden mukaisessa suhteessa. Tämän lain mukaisella eläkkeellä tarkoitetaan tällöin 153 §:n 2 momentissa säädettyä tämän lain mukaisen eläkkeen työntekijän eläkelain mukaista eläkettä vastaavaa osaa. Tarkemmat säännökset eläkekassan vastuusta annetaan sosiaali- ja terveystieteiden asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2014.

4.

Laki**yrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain 29 ja 30 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan yrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain (1273/2006) 30 § ja

lisätään 29 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 799/2012, uusi 6 momentti seuraavasti:

29 §

Edellä 1 momentin estämättä lisäeläketurvan mukainen täysi työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi ja osatyökyvyttömyyseläke täyden työkyvyttömyyseläkkeen määräiseksi vanhuuseläkkeeksi samasta iästä kuin yrittäjän eläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke.

30 §

Edellä 29 §:n 1 momentissa tarkoitettua lisäeläketurvaa vakuuttanut eläkelaitos kustantaa vuosittain maksamistaan lisäeläketurvan etuuksista aiheutuvan menon ensisijaisesti 2 momentissa tarkoitettusta tasausvastuustaan. Jos eläkelaitoksen tasausvastuu ei riitä edellä tarkoitettujen menojen kustantamiseen tai jos eläkelaitoksella ei ole 2 momentissa tarkoitettua tasausvastuuta, yrittäjän eläkelain mukaista eläketurvaa hoitavat eläkelaitokset vastaavat lisäeläketurvan mukaisista etuuksista aiheutuvasta menosta yrittäjän eläkelain 139 §:n mukaisesti.

Työeläkevakuutusyhtiön ja eläkekassan vastuuvelka 29 §:n 1 momentissa tarkoitettua lisäeläketurvasta muodostuu kokonaisuudessaan tasausvastuusta, johon lisätään vuosittain tasausvastuulle laskettu yrittäjän eläkelain 137 §:n 1 momentissa tarkoitettujen laskuperusteiden mukainen perustekorko. Perustekorolla korotetusta tasausvastuusta vähennetään vuosittain 1 momentissa tarkoitettua eläkelaitoksen maksamista etuuksista ai-

heutuvat menot sekä edellä mainituissa laskuperusteissa määrätyt, etuuksien hoitamisesta aiheutuvia kuluja kattavat hoito-osat.

Jos lisäeläke jää kokonaan tai osittain turvaamatta eläkelaitoksen konkurssin vuoksi, yrittäjän eläkelain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua eläkelaitokset vastaavat siitä yhteisesti työntekijän eläkelain 181 §:n mukaisesti siten kuin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa tarkemmin säädetään. Jos kuitenkin vaje on vähäinen, se katetaan ensisijaisesti kysymyksessä olevan eläkelaitoksen varoista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

Lain 29 §:n 6 momenttia sovelletaan työkyvyttömyyseläkkeisiin, joiden eläketapahtuma on 1 päivänä tammikuuta 2014 tai sen jälkeen.

Lain 29 §:n 6 momenttia sovelletaan myös sellaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen, jonka eläketapahtuma on ennen tämän lain voimaantuloa ja yrittäjä täyttää yrittäjän eläkelain (1272/2006) mukaisen vanhuuseläkeiän tämän lain tultua voimaan.

Mitä 3 momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske sellaista osatyökyvyttömyyseläkettä, jossa lisäeläkevakuutuksen mukainen vanhuuseläkeikä on alle 63 vuotta.

Lain voimaan tullessa 30 §:n 2 momentissa tarkoitettuun tasausvastuuseen siirretään 29 §:n 1 momentissa tarkoitettua lisäeläketurvasta viimeistään 31 päivänä joulukuuta

2013 kertynyt vastuuvelka. Lisäksi rekisteröidyn lisäeläketurvan mukaiset etuudet ovat kokonaan yrittäjän eläkelain mukaista eläketurvaa hoitavien eläkelaitosten yhteisesti kustannettavia ottaen kuitenkin huomioon, mitä 30 §:n 1 momentissa säädetään.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2013

Pääministerin sijainen, valtiovarainministeri

JUTTA URPILAINEN

Sosiaali- ja terveysministeri *Paula Risikko*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

työntekijän eläkelain voimaanpanolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan työntekijän eläkelain voimaanpanolain (396/2006) 32 §:n 5 ja 6 momentti sekä
lisätään lakiin uusi 30 a—30 c § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

30 a §

Rekisteröidyn lisäeläketurvan mukaiseen eläkkeeseen sovelletaan, mitä ennen 1 päivää tammikuuta 2007 voimassa olleessa TEL-lain 11 §:ssä ja sen nojalla annetuissa alemmanasteisissa säädöksissä sekä TEL-lain muuttamisesta annettujen lakien 1482/1995, 1263/1999 ja 634/2003 voimaantulosäännöksissä *säädettiin*.

TEL-lain mukaista vähimmäisturvaa koskevaan eläkejärjestelyyn, johon työnantaja on sisällyttänyt itsensä TEL-lain 1 §:n 3 momentin mukaisesti, sellaisena kuin *se oli laeissa 395/1961 ja 639/1966*, sovelletaan sosiaali- ja terveysministeriön 28 päivänä joulukuuta 2004 vahvistamia työnantajan eläkevakuutuksen vapaakirjan ehtoja ja perusteita.

Edellä 1 ja 2 momentin estämättä rekisteröidyn lisäeläketurvan mukainen täysi työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi ja osatyökyvyttömyyseläke täyden työkyvyttömyyseläkkeen määräiseksi vanhuuseläkkeeksi samasta iästä kuin työntekijän eläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke.

30 b §

Edellä 30 a §:n 1 momentissa tarkoitettua lisäeläketurvaa koskeva vakuutus (lisäeläkevakuutus) päätetään 31 päivänä joulukuuta

2016 ja ansaitusta lisäeläkkeestä muodostetaan 65 vuoden vanhuuseläkeikää vastaava vapaakirja.

Jos 1 momentissa mainittuna ajankohtana työntekijän lisäeläkevakuutuksen mukainen vanhuuseläkeikä on alempi kuin työntekijän eläkelain mukaisen vanhuuseläkkeen alin ikäraja, työntekijällä on 30 §:n estämättä oikeus 1 momentissa tarkoitettuun lisäeläkkeen vapaakirjaan ja aiemmin muodostettuihin lisäeläkkeen vapaakirjoihin sekä työntekijän eläkelain mukaiseen eläkkeeseen aikaisintaan lisäeläkevakuutuksen mukaisessa vanhuuseläkeikässä. Edellytyksenä on lisäksi, että työsuhde, johon lisäeläketurva on liittynyt, jatkuu mainittuun vanhuuseläkeikään saakka tai päättyy aikaisintaan neljä kuukautta ennen mainitun eläkeiän täyttämistä. Vanhuuseläkkeen myöntämisen edellytyksenä on myös, ettei työntekijä enää ole siinä työssä, johon lisäeläketurva on liittynyt.

Kun lisäeläkevakuutus päättyy 1 momentin mukaisesti, työnantajalla on oikeus kertamaksulla ostaa eläkkeen määrän korotusta sellaisille lisäeläkevakuutuksen henkilöpiiriin kuuluvan ryhmän työntekijöille, jotka ovat täyttäneet lisäeläkevakuutuksen mukaisen vanhuuseläkeiän viimeistään 1 momentissa mainittuna ajankohtana ja joiden työsuhde lisäeläketurvan järjestäneeseen työnantajaan jatkuu edelleen. Edellytyksenä on lisäksi, että lisäeläketurvaa koskevaan vakuutusopimukseen sisältyy oikeus eläketapahtuman yhteydessä kertamaksulla ostaa eläkkeen määrän korotusta. Kertamaksulla kustannettavan lisäeläkkeen määrää laskettaessa vanhuuseläkkeen eläketapahtuman katsotaan olevan 31 päivänä joulukuuta 2016.

30 c §

Edellä 30 a §:ssä tarkoitetut etuudet ovat työntekijän eläkelain ja merimieseläkelain mukaista eläketurvaa hoitavien eläkelaitosten yhteisesti kustannettavia.

Kukin 1 momentissa tarkoitettua lisäeläketurvaa vakuuttaneista eläkelaitoksista osallistuu vuosittain työntekijän eläkelain ja merimieseläkelain mukaista eläketurvaa hoitavien eläkelaitosten yhteisesti kustannettavien etuuksien aiheuttaman menon kustantamiseen 3 momentissa tarkoitettua lisäeläketur-

van tasausvastuustaan työntekijän eläkelain 166 §:ssä tarkoitettujen laskuperusteiden mukaisella osuudella siten kuin mainitun lain 179 §:n 4 momentin nojalla annetussa sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa tarkemmin säädetään.

Työeläkevakuutusyhtiön ja eläkekassan vastuovelka sekä eläkesäätiön eläkevastuu 1 momentissa tarkoitetuista etuuksista muodostuu kokonaisuudessaan tasausvastuusta, johon lisätään vuosittain tasausvastuulle laskettu työntekijän eläkelain 166 §:ssä tarkoitettujen laskuperusteiden mukainen perustekorko. Perustekorolla korotetusta tasausvastuusta vähennetään vuosittain 2 momentissa tarkoitettu kustannusosuus ja vastuvelan tai eläkevastuum laskuperusteissa määrätty, etuuksien hoitamisesta aiheutuvien kulujen kattamiseksi tarkoitettut hoito-osat.

32 §

Työnantajan työntekijöilleen ennen tämän lain voimaantuloa järjestämään lisäeläketurvaan sovelletaan edelleen, mitä ennen 1 päivää tammikuuta 2007 voimassa olevassa TEL-lain 11 §:ssä ja sen nojalla annetuissa alemmanasteisissa säädöksissä sekä TEL-lain muuttamisesta annettujen lakien (1482/1995, 1263/1999 ja 634/2003) voimaantulosäädöksissä säädetään.

TEL-lain mukaista vähimmäisturvaa koskevaan eläkejärjestelyyn, johon työnantaja on sisällyttänyt itsensä TEL-lain 1 §:n 3 momentin mukaisesti, sellaisena kuin se on 8 päivänä heinäkuuta 1961 (395/1961) ja 16 päivänä joulukuuta 1966 (639/1966) annetuissa laeissa, sovelletaan sosiaali- ja terveysministeriön 28 päivänä joulukuuta 2004 vahvistamia työnantajan eläkevakuutuksen vapaakirjan ehtoja ja perusteita.

32 §

(5 mom. kumotaan)

(6 mom. kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014. Sen 30 c § tulee kuitenkin voimaan 1 päivänä tammikuuta 2017.

Lain 30 a §:n 3 momenttia sovelletaan työkyvyttömyyseläkkeisiin, joiden eläketapahtuma on 1 päivänä tammikuuta 2014 tai sen jälkeen. Lain 30 a §:n 3 momenttia ei kuiten-

kaan sovelleta sellaiseen osatyökyvyttömyyseläkkeeseen, jonka eläketapahtuma on ennen 1 päivää tammikuuta 2017 ja lisäeläkevakuutuksen mukainen vanhuuseläkeikä on alle 63 vuotta.

Lain 30 a §:n 3 momenttia sovelletaan myös sellaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen, jonka eläketapahtuma on ennen tämän lain voimaantuloa ja työntekijä täyttää työntekijän eläkelain (395/2006) mukaisen vanhuuseläkeiän tämän lain tultua voimaan. Mitä edellä säädetään työkyvyttömyyseläkkeestä, koskee myös sellaista työttömyyseläkettä, joka on maksussa tämän lain voimaan tullessa.

Mitä 3 momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske sellaista osatyökyvyttömyyseläkettä, jossa lisäeläkevakuutuksen mukainen vanhuuseläkeikä on alle 63 vuotta.

Kun lisäeläkevakuutukset päätetään 30 b §:n 1 momentin perusteella:

1) lisäeläketurvasta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2016 kertynyt vastuovelka ja eläkevastuu, joka sisältää myös tasoitusmäärän, siirretään 1 päivänä tammikuuta 2017 lisäeläketurvan tasausvastuuseen;

2) lisäeläketurvan mukaiset etuudet ovat kokonaan 1 päivästä tammikuuta 2017 työntekijän eläkelain ja merimieseläkelain (1290/2006) mukaista eläketurvaa hoitavien eläkelaitosten yhteisesti kustannettavia; tällöin kunkin eläkelaitoksen 30 c §:n 2 momentissa tarkoitettu osuus yhteisesti kustannettavista menoista arvioidaan siten, että eläkelaitosten lisäeläketurvan tasausvastuiden yhteismäärä suhteessa tulevien vuosien yhteenlaskettuun lisäeläketurvan mukaisista etuuksista aiheutuvaan menoon pysyy samanaikaisena kuin se arvion mukaan olisi ollut ilman muutosta.

Eläkelaitoksen, jossa tämän lain voimaan tullessa on jatkuvana voimassa olevia lisäeläkevakuutuksia, on viimeistään 30 päivänä huhtikuuta 2014 lähetettävällä kirjeellä tiedotettava lisäeläkevakuutuksen ottaneelle työnantajalle ja vakuutuksen piiriin kuuluville työntekijöille 30 b §:n 1 momentissa tarkoitettua lisäeläkevakuutuksen päättämistä ja vaihtoehtoista, kuinka työnantaja voisi järjestää lisäeläkevakuutuksen päättymisen vuoksi työntekijälle karttumatta jäävää eläketurvaa korvaavan turvan. Lisäksi eläkelaitoksen on lähetettävä viimeistään 31 päivänä

lokakuuta 2014 edellä tarkoitettulle työnantajalle ja jokaiselle edellä tarkoitetuista työntekijöistä erikseen kirje, jossa on asianomaista työntekijää koskeva arvio lisäeläkevakuutuksen lakkauttamisen vuoksi hänelle karttumatta jäävän lisäeläketurvan määrästä.

2.

Laki**työntekijän eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan työntekijän eläkelain (395/2006) 177 § sekä
muutetaan 173 §, 179 §:n 1 momentin 2 kohta ja 181 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä
 on 181 §:n 1 momentti laissa 1292/2006, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

173 §

173 §

*Eläkelaitosten keskinäinen vastuu eläkkeistä
 ja kuntoutuskustannuksista*

*Eläkelaitosten keskinäinen vastuu eläkkeistä
 ja kuntoutuskustannuksista*

Kukin eläkelaitos vastaa tämän lain mukai-
 sen eläkkeen ja kuntoutusrahan siitä osasta,
 joka on 174—177 §:n mukaisesti rahastoitu
 kyseiseen eläkelaitokseen. Muilta osin eläke-
 laitokset vastaavat eläkkeiden kustannuksista
 yhdessä.

Kukin eläkelaitos vastaa tämän lain mukai-
 sen eläkkeen ja kuntoutusrahan siitä osasta,
 joka on 174—176 §:n mukaisesti rahastoitu
 kyseiseen eläkelaitokseen. Muilta osin eläke-
 laitokset vastaavat eläkkeiden kustannuksista
 yhdessä.

177 §

177 §

*Eläkelaitoksen vastuu rekisteröidystä lisä-
 edusta*

*Eläkelaitoksen vastuu rekisteröidystä lisä-
 edusta*

*Työntekijän eläkelain voimaantulolain
 (396/2006) 32 §:n 5 momentissa tarkoitettua
 työntekijän eläkelain (395/1961) mukaisesti
 rekisteröidystä lisäedusta eläkelaitos on vas-
 tuussa siltä osin kuin etu vastaa sosiaali- ja
 terveystieteiden ministeriön antamien tai vahvistamien
 laskuperusteiden mukaisesti eläkelaitokselle
 suoritettavia vakuutusmaksuja tai laskettavaa
 eläkevastuuta.*

(kumotaan)

179 §

Eläkelaitoksen vastuu yhteisesti kustannettavista etuuksista

Eläkelaitokset, mukaan lukien Merimieseläkekassa, vastaavat yhteisesti seuraavista kuluista siltä osin kuin niitä ei saada muualta kustannetuiksi:

2) eläkkeiden ja kuntoutusrahojen ne osat, jotka ylittävät 174—177 §:n mukaiset määrät; tällöin kuntoutusrahan kustannuksen katsotaan kokonaan määräytyvän sen eläkelain mukaan, jonka perusteella kuntoutusraha on myönnetty;

179 §

Eläkelaitoksen vastuu yhteisesti kustannettavista etuuksista

Eläkelaitokset, mukaan lukien Merimieseläkekassa, vastaavat yhteisesti seuraavista kuluista siltä osin kuin niitä ei saada muualta kustannetuiksi:

2) eläkkeiden ja kuntoutusrahojen ne osat, jotka ylittävät 174—176 §:n mukaiset määrät; tällöin kuntoutusrahan kustannuksen katsotaan kokonaan määräytyvän sen eläkelain mukaan, jonka perusteella kuntoutusraha on myönnetty;

181 §

Vastuu eläkelaitoksen joutuessa konkurssiin

Jos eläkelaitoksen tai Merimieseläkekassan konkurssin vuoksi eläke, kuntoutusetuus, 98 §:n mukaisesta indeksitarkistuksesta johdettu korotus taikka tämän lain voimaantulon 32 §:n 5 momentissa tarkoitettu rekisteröity lisäetu jää kokonaan tai osittain turvaamatta, eläkelaitokset, mukaan lukien Merimieseläkekassa, vastaavat niistä yhteisesti eläkelaitoksessa tai Merimieseläkekassassa vakuutettujen työansioiden mukaisessa suhteessa. Merimieseläkelain mukaisella eläkkeellä tarkoitetaan tällöin merimieseläkelain 153 §:n 2 momentissa säädettyä merimieseläkelain mukaisen eläkkeen työntekijän eläkelain mukaista eläkettä vastaavaa osaa. Tarkemmat säännökset eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan vastuusta annetaan sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella.

181 §

Vastuu eläkelaitoksen joutuessa konkurssiin

Jos eläkelaitoksen tai Merimieseläkekassan konkurssin vuoksi eläke, kuntoutusetuus, 98 §:n mukaisesta indeksitarkistuksesta johdettu korotus taikka *työntekijän eläkelain* voimaantulon 30 a §:ssä tarkoitettu rekisteröity lisäetu jää kokonaan tai osittain turvaamatta, eläkelaitokset, mukaan lukien Merimieseläkekassa, vastaavat niistä yhteisesti eläkelaitoksessa tai Merimieseläkekassassa vakuutettujen työansioiden mukaisessa suhteessa. Merimieseläkelain mukaisella eläkkeellä tarkoitetaan tällöin merimieseläkelain 153 §:n 2 momentissa säädettyä merimieseläkelain mukaisen eläkkeen *tämän lain* mukaista eläkettä vastaavaa osaa. Tarkemmat säännökset eläkelaitosten ja Merimieseläkekassan vastuusta annetaan sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

Lain 173 ja 177 §:ää sekä 179 §:n 1 momentin 2 kohtaa sovelletaan kuitenkin 31 päivään joulukuuta 2016 sellaisina kuin ne olivat tämän lain voimaan tullessa.

3.

Laki**merimieseläkelain 160 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan merimieseläkelain (1290/2006) 160 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

160 §

*Vastuu eläkekassan tai muun eläkelaitoksen
 joutuessa konkurssiin*

Jos eläkekassan tai työntekijän eläkelain 1 §:n 3 momentissa tarkoitetun eläkelaitoksen konkurssin vuoksi eläke, kuntoutusetuus, 102 §:n mukaisesta indeksitarkistuksesta johdettava korotus taikka työntekijän eläkelain voimaanpanolain 32 §:n 5 momentissa tarkoitettu rekisteröity lisäetu jää kokonaan tai osittain turvaamatta, eläkekassa ja työntekijän eläkelain 1 §:n 3 momentissa tarkoitetut eläkelaitokset vastaavat niistä yhteisesti eläkekassassa ja mainituissa eläkelaitoksissa vakuutettujen työansioiden mukaisessa suhteessa. Tämän lain mukaisella eläkkeellä tarkoitetaan tällöin 153 §:n 2 momentissa säädettyä tämän lain mukaisen eläkkeen työntekijän eläkelain mukaista eläkettä vastaavaa osaa. Tarkemmat säännökset eläkekassan vastuusta annetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Ehdotus

160 §

*Vastuu eläkekassan tai muun eläkelaitoksen
 joutuessa konkurssiin*

Jos eläkekassan tai työntekijän eläkelain 1 §:n 3 momentissa tarkoitetun eläkelaitoksen konkurssin vuoksi eläke, kuntoutusetuus, 102 §:n mukaisesta indeksitarkistuksesta johdettava korotus taikka työntekijän eläkelain voimaanpanolain (396/2006) 30 a §:ssä tarkoitettu rekisteröity lisäetu jää kokonaan tai osittain turvaamatta, eläkekassa ja työntekijän eläkelain 1 §:n 3 momentissa tarkoitetut eläkelaitokset vastaavat niistä yhteisesti eläkekassassa ja mainituissa eläkelaitoksissa vakuutettujen työansioiden mukaisessa suhteessa. Tämän lain mukaisella eläkkeellä tarkoitetaan tällöin 153 §:n 2 momentissa säädettyä tämän lain mukaisen eläkkeen työntekijän eläkelain mukaista eläkettä vastaavaa osaa. Tarkemmat säännökset eläkekassan vastuusta annetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

—————
 Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
 kuuta 2014.

4.

Laki**yrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain 29 ja 30 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yrittäjän eläkelain voimaanpanosta annetun lain (1273/2006) 30 § ja
lisätään 29 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 799/2012, uusi 6 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

29 §

29 §

Edellä 1 momentin estämättä lisäeläketurvan mukainen täysi työkyvyttömyyseläke muuttuu vanhuuseläkkeeksi ja osatyökyvyttömyyseläke täyden työkyvyttömyyseläkkeen määriksi vanhuuseläkkeeksi samasta iästä kuin yrittäjän eläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke.

30 §

Eläkelaitosten keskinäistä vastuuta koskevaa yrittäjän eläkelain 139 §:ää sovellettaessa ei oteta huomioon lisäeläkettä. Sanotun pykälän mukaisiin eläkkeisiin luetaan kuitenkin maksetun lisäeläkkeen ja sitä vastaavan eläkelaitoksen vastuulla olevan eläkkeenosan (rahastoidun eläkkeen) erotus siltä osin kuin lisäeläkkeen vastuunvelan katteena olevilta sijoituksilta vaadittava tuotto ei niihin riitä. Lisäeläkkeen määrästä eläkelaitoksen vastuulla on se osuus, joka vastaa 1 päivänä tammikuuta 2007 voimaan tulevien sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien laskuperusteiden mukaisesti eläkelaitokselle suoritettavia vakuutusmaksuja tai laskettavaa eläkevastuuta.

30 §

Edellä 29 §:n 1 momentissa tarkoitettua lisäeläketurvaa vakuuttanut eläkelaitos kustantaa vuosittain maksamistaan lisäeläketurvan etuuksista aiheutuvan menon ensisijaisesti 2 momentissa tarkoitettua tasausvastuustaan. Jos eläkelaitoksen tasausvastuu ei riitä edellä tarkoitettujen menojen kustantamiseen tai jos eläkelaitoksella ei ole 2 momentissa tarkoitettua tasausvastuuta, yrittäjän eläkelain mukaista eläketurvaa hoitavat eläkelaitokset vastaavat lisäeläketurvan mukaisista etuuksista aiheutuvasta menosta yrittäjän eläkelain 139 §:n mukaisesti.

Työeläkevakuutusyhtiön ja eläkekassan vastuunvelka 29 §:n 1 momentissa tarkoitettua lisäeläketurvasta muodostuu kokonaisuudessaan tasausvastuusta, johon lisätään vuosittain tasausvastuulle laskettu yrittäjän eläkelain 137 §:n 1 momentissa tarkoitettujen laskuperusteiden mukainen perustekorko. Perustekorolla korotetusta tasausvastuusta vähennetään vuosittain 1 momentissa tarkoi-

Jos lisäeläke jää kokonaan tai osittain turvaamatta eläkelaitoksen konkurssin vuoksi, yrittäjän eläkelain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettujen eläkelaitokset vastaavat siitä yhteisesti soveltuvien osin työntekijän eläkelain 181 §:n mukaisesti. Jos kuitenkin vaje on vähäinen, se katetaan ensisijaisesti kysymyksessä olevan eläkelaitoksen varoista.

Lisäeläkkeen laskuperusteet tarkistetaan kuolevuusperusteiden osalta 1 päivästä tammikuuta 2007 lukien ja maksutaso tarkistetaan vastaavasti. Kuolevuusperusteiden muutos toteutetaan muuttamalla 1 momentissa tarkoitettu rahastoitu eläke kertynyttä rahastoa vastaavaksi.

tetut eläkelaitoksen maksamista etuuksista aiheutuvat menot sekä edellä mainituissa laskuperusteissa määrätyt, etuuksien hoitamisesta aiheutuvia kuluja kattavat hoito-osat.

Jos lisäeläke jää kokonaan tai osittain turvaamatta eläkelaitoksen konkurssin vuoksi, yrittäjän eläkelain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettujen eläkelaitokset vastaavat siitä yhteisesti työntekijän eläkelain 181 §:n mukaisesti *siten kuin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa tarkemmin säädetään.* Jos kuitenkin vaje on vähäinen, se katetaan ensisijaisesti kysymyksessä olevan eläkelaitoksen varoista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2014.

Lain 29 §:n 6 momenttia sovelletaan työkyvyttömyyseläkkeisiin, joiden eläketapahtuma on 1 päivänä tammikuuta 2014 tai sen jälkeen.

Lain 29 §:n 6 momenttia sovelletaan myös sellaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen, jonka eläketapahtuma on ennen tämän lain voimaantuloa ja yrittäjä täyttää yrittäjän eläkelain (1272/2006) mukaisen vanhuuseläkeiän tämän lain tultua voimaan.

Mitä 3 momentissa säädetään, ei kuitenkaan koske sellaista osatyökyvyttömyyseläkettä, jossa lisäeläkevakuutuksen mukainen vanhuuseläkeikä on alle 63 vuotta.

Lain voimaan tullessa 30 §:n 2 momentissa tarkoitettuun tasausvastuuseen siirretään 29 §:n 1 momentissa tarkoitettutusta lisäeläketurvasta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2013 kertynyt vastuuvélka. Lisäksi rekisteröidyn lisäeläketurvan mukaiset etuudet ovat kokonaan yrittäjän eläkelain mukaista eläketurvaa hoitavien eläkelaitosten yhteisesti kustannettavia ottaen kuitenkin huomioon, mitä 30 §:n 1 momentissa säädetään.